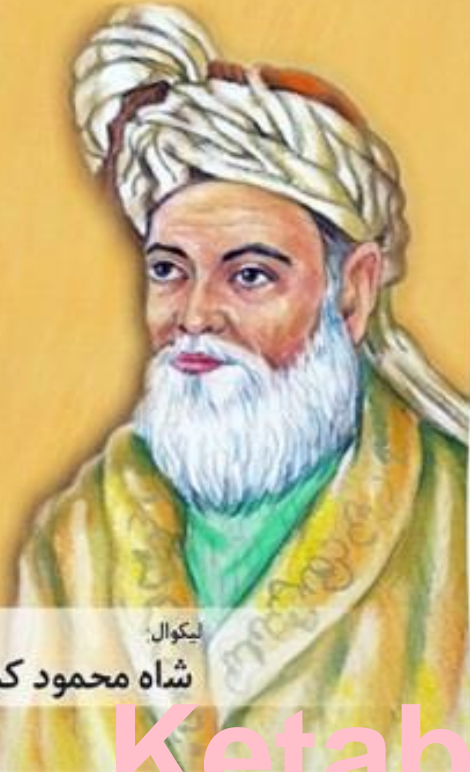

د عبدالحمید مومند د شاعری- ترنگونه

لیکوال:
شاه محمود کپوال

د عبدالحمید مومند د شاعری- ترنگونه شاه محمود کپوال

۱۱

Ketabton.com

د عبدالحمید مومند

د شاعری ترنگونه

شاه محمود کبوال

۱۳۹۳ ال کال

کتاب پیژندنه:

د کتاب نوم : د عبدالحمید مومند د شاعری تر څنگونه

لیکوال : پوهنمل شاه محمود کډوال

خپرونډی : د افغانستان ملي تحریک

کمپوز : لیکوال

پښتی ډیزاین : فیاض حمید

چاپشمېر : ۱۰۰۰

چاپکال : ۱۳۹۳

دالی

ژوند ، پوهې او گروهې ته!

www.melitanrik.com
0777 400 116

د تحریک یادښت

فرهنگي څانگه د افغانستان ملي تحریک له اساسي څانگو څخه یوه ده. د دې څانگې دنده داده چې هېوادوالو ته فرهنگي خدمات وړاندې او گټور فرهنگي کارونه ترسره کړي. د تاریخي، ملي، کلتوري ورځو او تاریخي او ملي شخصیتونو نمانځل ددې څانگې نورې دندې دي.

د هېواد د لیکوالو د علمي، دیني، روزنیزو او معلوماتي اثارو چاپ هم ددې څانگې له اساسي دندو څخه گڼل کېږي. له هغې ورځې راهیسې چې تحریک خپل عملي فعالیتونه پیل کړي دي، نو دې څانگې هم ورسره سم خپل فعالیتونه چټک کړي دي. تاریخي ورځې یې نمانځلي، تاریخي واکونو ته یې لوحې جوړې کړي. علمي سیمینارونه او ورکشاپونه یې جوړ کړي دي.

د تحریک دې څانگې د تحریک د عمومي هدفونو په رڼا کې وپنښېله چې په یوځایي ډول (شل عنوانه) کتابونه چاپ کړي. په دې اثارو کې اکثره دیني او علمي اثار شامل دي چې درنو هېوادوالو ته یې وړاندې کوي.

دا اثر (د عبدالحمید مومند د شاعرۍ ترنګونه) چې ستاسو په لاس کې دی، بناغلي (پوهنمل شاه محمود کډوال) لیکلی او د همدغو شلو عنوانو اثارو له جملې څخه دی. هیله ده درانه لوستونکي ترې ښه گټه پورته کړي. تحریک خپلو هېوادوالو ته ډاډ ورکوي چې په راتلونکي کې به هم خپلو دې ډول هڅو ته دوام ورکړي.

د هېواد د فرهنگ د بډاینې په هیله

په درناوي

د افغانستان ملي تحریک

فرهنگي څانگه

پبلیزه

حمیدبابا د پښتو ادب د منځنۍ ادبي دورې هغه شاعر دی ، چې شعرونه یې له بېلابېلو اړخونو د څېړنې او کتنې وړ دي . دی شعر په رښتیني مانا خلکو ته ورپېژني او ډېره خوږه شاعري کوي . دده شعرونه د شعر په اړینو توکو بڼکلي او سمبال دي . خپله موخه په بڼکلي هنري ژبه څرگندوي او لوستونکي له ځان سره د خیال په نړۍ ورننډوي .

په شعر کې ترنگ جوړونه یا شاعرانه ترنگونه هغه موضوع ده ، چې په پښتو ژبه کې پرې نوي نوي بحثونه پیل شوي دي . که څه هم دا ترنگونه له وړاندې د بېلابېلو شاعرانو په ویناوو کې وو ، خو څېړل شوي نه وو .

هېره دې نه وي چې څېړنه هغه وخت ډېره ښه پرمخ ځي ، چې د موضوع په اړه پراخ مالومات او سرچینې شتون ولري . که داسې نه وي ، څېړونکي له ډېر کړاو سره مخیږي . له بده مرغه دا موضوع ، چې ما څېړلې ، په پښتو ژبه کې وړاندې ښه څېړل شوې نه ده . د مالوماتو او سرچینو له کمښت سره مخ شوم . خو په هر صورت خپله بېرۍ مې ساحل ته ورسوله .

دا (شاعرانه ترنگونه) او دې ته ورته موضوعات ، چې له یوې خوا په ژبه او بله خوا په ادب او هنر پورې تړاو لري ، په کار ده څیړونکي په دواړو برخو کې څه ناڅه مالومات ولري . په شعرونو کې ډېر ژبني توکي خپل ځای ونجوي همداسې ترنگونه هم دي ، چې یوه برخه یې دیوه بیت یا نیم بیتي په یوه ځای او بله برخه یې په بل ځای کې وي ، د دواړو یو ځای کول لږ څه فکر غواړي. د دې ترڅنګ د ترنگ مانا هم داسې موضوع ده ، چې پوهه ، ټولنیز مالومات او علمي تجربه غواړي .

د څېړنې په بهير كې ، د كابل پوهنتون ، د ژبو او ادبياتو پوهنځي ، د پښتو ژبې او ادب څانگې ، زړه سواند او مهربان استاد پوهنوال محمد رفيق (رفيق) لارښوونو او مالوماتو زما د څېړنې كار گړندۍ كړ او په دې برخه كې يې غوره مشورې ، د دې لامل شوې ، چې خپل كار په ښه توگه پاى ته ورسوم . همدارنگه په دې برخه كې د استاد محمد آصف صميم كتنو هم د اثر په بشپړتيا كې ستره ونډه درلودې ، چې په ترڅ كې يې اثر د خپراوي جوگه شو . همداسې د څېړنې په بهير كې د كابل او لغمان پوهنتونو له ځوانو او تاندو استادانو اورنگزيب اسحاقزي او اجمل ښكلي د مرستو له كبله ورته كورودانۍ وايم او د ټولو د سوکالی په هيله يم .

درنښت

شاه محمود كډوال

نيوليک

- سرليک
مخگنه
سريزه ۱
د نازکخيال حميد بابا لنډه پيژند ۲
د حميد بابا د شعر او شاعرۍ زمانه ۳
د حميد بابا سبک ۴
ترنگ څه ته وايي؟ ۷
د حميدبابا په شعرونو کې شاعرانه
ترنگونه ۱۵
اخځونه ۱۰۸

www.melitahrik.com
0777 400 116

سریزه

د ژبې په بډاینه کې شاعران ستره ونډه لري، دوی که له یوې خوا په خپلو شعرونو کې د خپل چاپیریال پېښې، واقعیتونه او اړتیاوې په هنري ژبه انځوروي؛ له بلې خوا د ژبې په پراختیا او پرمختیا کې یاد وړ کار تر سره کوي.

د شعر په سیوري کې ترنگ جوړونه د شاعر کار دی او دا اړتیا هم تر ډېره په شعر کې ننگېرل کیږي. خو دا بیا د شاعر په ذهني ځواک، استعداد او پوهې پورې تړلې ده، چې څه ډول بنسکلي ترنگونه جوړ کړي. ترنگونه د یوې مانا د څرگند او لپاره رامنځته کېږي. یو شمېر دا ترنگونه کېدای شي له وړاندې په ژبه کې وي او یو شمېر یې نوي وي. په دې مانا، چې د شاعر په فکر کې نوې پېښې او ماناوې رامنځته کېږي، چې د ترنگ په جوله کې یې رانغاړي.

ترنگ هغه ژبني یوون دی، چې تر یوه ډېر ژبني توکي لري. د یوې مانا لپاره جوړېږي. خو د غونډلې په څېر بشپړه مانا نه لري. په وییپوهنه کې ترنگ هغه وییونه رانغاړي، چې تر یوه ډېر توکي لري، لکه: پوهنتون، کرگر، لوگری... په غونډله پوهه کې غونډله پوهیز ترنگونه، چې دا بیا له وییزو هغو سره توپیر لري، لکه: کابل ښار، افغان مېنه، ښاري څانگه.

زموږ د څېړنې موضوع شاعرانه ترنگونه دي، چې د حمیدبابا شعرونو ته ځانگړې شوې ده. د دې ډول ترنگ له نامه څرگندېږي، چې په شعر پورې تړلې دي. په دې مانا، چې تر ډېره په شعرونو کې کارېږي؛ په هنري نثر کې یې هم کارېدنه شونې ده.

په یوه وېشنه کې ترنگ څلور ډوله (اضافي، وصفي، تشبیهي او استعاري) ښوول کېږي. خو په نورو کې بیا ډېر ډولونه لري. ترنگ وېشنه د بېلابېلو څېړونکو په آثارو کې په جلا توگه شوې ده، چې ډولونه یې، چا یو او چا بل ډول ښوولي دي.

ياده دې وي ، چې گړنې (اصطلاحات، محاورې، امروزي، ايډيمونه) هم د شاعرانه ترنگونو تر سرليک لاندې خپرل شوي، هغه هم له دې لامله، چې گړنه هم يو ترنگ دی، په يوه ځانگړې شاعرانه مانا سره، چې تاسې به يې په دې ليکنه کې ولولئ.

د نازکخيال حميد بابا لنډه پېژندنه

عبدالحميد مومند، د پېښور په ماشوگگر کې زېږېدلی دی. د زوکړې باوري نېټه يې څرگنده نه ده. خو داسې گمان کېږي، چې د يوولسمې هجري پېړۍ په پای کې به زېږېدلی وي. ده متداول علوم لوستي او په ملا عبدالحميد مشهور وو. په پارسي ادبياتو کې د پراخې مطالعې خاوند وو او په عربي هم پوهېده.

هانري جورج راوړتې وايي، چې عبدالحميد مومند په ۱۱۴۵ هـ کال کې مړ شوی دی. د ده مړی د ماشوگگر په هديره کې ښخ دی.

حميد د شعر ويلو عالي استعداد او مبتکر فکر درلود او د تازه مضمون په پيدا کولو کې د مهارت خاوند وو. حميد د خپل ادبي فعاليت په دوران کې داسې رنگينه، ښکلې او په بديعي ښکلاوو سمباله شاعري وکړه، چې وروستيو دی د موشگاف په لقب وستايه.

عبدالحميد مومند د شعر يو رنگين ديوان لري، چې زياتره غزلې پکې راغلي دي. يو ترکیب بند، مخمس، څو قصيده ډوله غزلې او دوې رباعي هم ورسره ملي دي.

عبدالحميد مومند د مولينا غنيمت کنجاھي نيرنگ عشق په روانه او خوږه پښتو مثنوي ژباړلی دی. د حميد ژباړه ازاده ژباړه ده او خورا لوړ ادبي قوت لري. ټول بيتونه يې ۱۸۱۸ دي، په داسې حال کې، چې د اصلي پارسي متن بيتونه ۱۵۰۰ دي. له نيرنگ عشق سربېره عبدالحميد مومند د هلالی چغتايي د شاه و دروېش کيسه هم په خوږه او روانه مثنوي ژباړلې ده. حميد دا ژباړه د شاه و گدا په نامه پر ۱۱۳۷

هه کال بشپړه کړې ده. د حمید ژباړه هم خوږه، خوندوره او هنري ده. پر دېوان، نیرنگ عشق او شاه و گدا سربېره، ځینو څیړونکو د شرعة الاسلام مثنوي هم د عبدالحمید بللي ده (۱۴: ۲۱۵، ۲۱۶).

د حمید بابا د شعر او شاعری زمانه

د حمید بابا د ژوند ډېره برخه په هند کې د مغلو د واکمنۍ به بهیر کې تېره شوې ده، چې بنسټ یې ظهیرالدین محمد بابر په ۹۳۲ هـ کې ایښی وو او په هند کې د پښتون واکمن ابراهیم لودي په وژلو پیلېږي. له دې واکمنۍ سره د پښتنو مبارزه هم نږدې تر پایه روانه وه چې ستر مبارزین پیر روښان، ایمل خان، دریاخان، خوشال خان خټک او نور په دې لړ کې د یادولو وړ دي.

که د حمید بابا د زوکړې نېټه (۱۰۸۰ هـ) شاوخوا وېلو، نو په دغه وخت کې اورنگزېب (۱۰۶۸ هـ - ۱۱۱۸ هـ) د شاه جهان زوی، د هند د مغلي واکمنۍ پر گدی ناست وو. د اورنگزېب د مرگ پر وخت، حمید بابا نږدې څلوېښت کلن وو، هغه په لاندې بیت کې د اورنگزېب مرگ ته نغوته کوي:

څه به شور نه وي د هند په میخانه کې؟

چې اورنگ څخه د حکم جام نسکور شو

ارواښاد پوهاند صدیق الله رښتین د (۱۱۳۰ هـ) کال شاوخوا د حمید بابا د شاعرۍ

او شهرت زمانه بولي (۲: ۶۱).

په لاندې بیت کې حمید بابا د مغلي واکمنو د کړنو څرگندويي کوي:

دا څه دور د گردون راغی وخت نور شو

چې شېوه د عادلانو ظلم زور شو

لاندې بیت هم د یو تاریخي حالت انځور کاري:

چې د ښکلو د درگاه گدایي مومي

هی توبه د محمدشاه له سلطنته

شهبسوار سنگروال نیازی د دې بیت په اړه وایی، چې پر هند باندي د احمدشاه بابا د برید پر وخت، هلته محمدشاه واکمن وو، که چېرته همدا محمدشاه وي؛ نو دی خود احمدشاه بابا معاصر دی او تر دغه وخته ممکن حمید بابا ژوندی وو (۸: ۱۷۷).

د حمید بابا سبک

سبک عربي نومونه ده، چې د سرو او سپینو زرو د ویلي کولو او تویولو په مانا راځي. په اصطلاح کې سبک د ویلو او لیکلو ځانگړي ډول او طرز ته ویل کیږي. د عربي د سبک په مقابل کې اروپایان د (Style) ویی کاروي، که څه هم، چې د ستایل ویی تر سبک ډېر پراخوالی او ارتوالی لري؛ ځکه چې لوېدیځوال د ټولو کړو وړو (لکه نڅا، رسم او داسې نورو) لپاره، چې په یوه ځانگړي او ممتاز ډول سره وي (Style) کاروي. د پارسو پخوانیو ادیبانو به د سبک پرځای د فن، طرز، سیاق، طریقه، شپوه اسلوب دا او داسې نور ویی کارول؛ مگر اوس د سبک نومونه او ویی ډېر دود شوی دی (۴: ۷۱).

د پښتو ادبیاتو گرده څېړونکي او پوهان په دې عقیده دي، چې د هندي سبک بنسټونه، په پښتو شاعری کې تر هرچا د مخه عبدالحمید مومند دود کړي دي او زیار یې ایستلی دی. د دغه ادبي سبک له غوښتنو سره سم، خود اعتدال د حد په ساتلو سره، خپله شاعري عیاره کړې ده. د دې سبک له ځینو ځانگړنو له خپلولو سره سره، حمید د خپل شعر جوله پښتني وساتله او دا په دې مانا، چې ده په دې برخه کې منځلاری وو او په منځني ډول یې د هندي سبک بنسټونه خپل کړل (۱۳: ۳۰۹).

ادبپوهانو د هندي سبک سترې ځانگړنې داسې ښوولي دي:

۱ - د دغه سبک تابع آثار زیاتره ابهام او پیچلتیا لري.

- ۲ - د دغه سبک خاوندانو د خپلو پخوانیو شعري دودونو په پرتله، نویو مضامینو او د تازه فکر د پیدا کولو خواته پام کړی دی.
- ۳ - ایجاز د دې سبک بله ځانګړنه ده. د دغه سبک شاعران ډېرې خبرې په لنډو ویناوو کې څرګندولای شي.
- ۴ - دقیقو تشبېهاتو او ځانګړو استعارو په دې شعرونو کې ځانګړې وده موندلې ده.
- ۵ - د هندي سبک پیرو شاعران د خپلو شعرونو د هر شعر په مسرو کې تناسب ساتي. د تقابل، مراعات النظیر، مدعا و مثل او حسن تعلیل د ادبي صنایعو په پاللو کې ډېر پیاوړي دي.
- ۶ - د دې سبک په شعرونو کې متلونه، ګرڼې او سیمه ییز ژبني توکي ډېر کارېږي.
- ۷ - د دې سبک شعرونه د یو ځانګړي آهنگ او لحن (غاړې) لرونکي دي.
- ۸ - د دې سبک غزلې زیاتره د مینې پر محور چورلي، حامل دا، چې تر دې سبک د پخوانیو شاعرانو په شعرونو کې بېلابېل موضوعات څرګند شوي دي. د دې سبک غزلې ځینې موضوعي بېلتون لري او همغږي پکې نه لیدل کېږي.
- ۹ - د هندي سبک پیرو شاعران زیاتره د نکته سنجۍ او مضمون تراشۍ په فکر کې وي او د شعر دود پزو آرونو ته دومره پام نه کوي. د غزلو د بیتونو ډېروالی او د قافیې د تورو تکرار او نور د هندي سبک په پیرو رامنځته شوي شعرونو کې لیدل کېږي.
- ۱۰ - افراط، تفریط، اغراق او مبالغه د هندي سبک په تابع شعرونو کې ډېر لیدل کېږي (۱۴: ۲۱۴، ۲۱۵).

سید محی الدین هاشمي د هندي سبک ځانګړنې داسې راپېژني:

- ۱ - د نويو او بکرو خبرو لپاره هڅه.
- ۲ - مضمون پنځونه (آفريني).
- ۳ - د لفظي او معنوي صنعتونو په ډېرې کارونې سره د وينا پېچلتيا او کړکيچ.
- ۴ - په مبالغه کې غلو او افراط.
- ۵ - د مضمون او تشبېه د رامنځته کولو لپاره له چاپېريال او شاوخوا څخه گټنه.
- ۶ - د ارسال المثل صنعت ډېره کارونه.
- ۷ - د تخيل زياته ژورتيا (۹۵:۱۱).

کوم څه، چې تر ټولو د مخه د حميد بابا په شعرونو کې د پام وړ دي، دا دي:

- ۱ - حميد د هندي سبک پيرو دی او د دې سبک يو ستره ځانگړنه دا وه، چې شاعر به په شاعرانه دنيا کې د عشق يوه افسانوي نړۍ جوړوله او د هغې په بيان کې به يې ډول ډول خيال بافي کوله. د غزل په ډېره برخه کې به د معشوقې د سترگو، بڼو، وروځو او قد ستاينه کېده. شاعر به د سترگو په گوليو لگېدلی يا به د بڼو په غشو ژوبل شوی وو او يا به د بېلتون په اور لولپه وو. خو هغه داسې يو شاعر نه دی، لکه د دې سبک نور لاروي، چې د مضمون مانا او موخه په الفاظو کې نغاړي او په مشکل سره ترې مانا اخېستل کېدای شي لکه کاظم خان شيدا.
- ۲ - د حميد بابا د شعرونو بله ځانگړنه داده، چې هغه د خپل مطلب او مدعا د اثبات لپاره له ارسال المثل څخه کار اخلي. البته نور ادبي او هنري صنايع، لکه تلميح عارفانه تجاهل حسن تعليل، استعارې، تشبېه او کنايې کارونه هم د ده د هنر غوره ننداره ده.

۳ - د حمید د شعرونو بله ځانگړنه داده، چې هغه ته د دغې دورې د نورو شاعرانو پر خلاف کارېدلي تشبېهات بڼه نه اېسي او هڅه کوي، چې ډېر نوي او ابتکاري تشبېهات او استعارې بیا مومي او همدارنگه هغه تشبېه او استعارې په خپلو شعرونو کې ځای کړي، چې په پښتني چاپیریال کې دود دي او پښتانه ورسره اشنایي لري.

۴ - د حمید په شعرونو کې نه یواځې نازک خیالي، نادر تشبېهات، استعارې، مېمببولونو، او نوري ادبي پسونې او یا د شاعری، دودیزو نومونو او سېمبولونو، لکه (بلبل، آهو چشم مجنون، لیلا، پتنگ، شمه، شیرین او فرهاد) دود موندلی دی، بلکې د ده د شعرونو بله غوره ځانگړنه داده، چې هغه د ټولني له بڼو او بدوسره سیده اړیکې لري او د پندونو او وجیزو ترڅنګ داسې شعرونه هم لري، چې د ټولني هر وگړي ته داسې ټولنیزه لارښوونه کوي، چې بنسټ یې پر کار باندې ولاړ وي (۵: ۲۶۹ - ۲۷۱).

ترنگ څه ته وايي ؟

ترنگ هغه ژبني يوون دی، چې دوه يا له دوو ډېر ژبني يونونه، ويي او توکي سره ونښلي او يوويی او يا يومانيز جوړښت ترې جوړ او ځانله مانا وښندي (۳: ۲۹).

ترنگ د هغو دوو يا ډېرو (خپلواکو او ناخپلواکو) ويونو او گرونو يو ځای کېده دي چې رغنده توکي يې يو له بله سره پښويز اړيکی ولري يا د دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو گرونو غونډه دی، چې برخې يې يو له بل سره پښويز اړيکی ولري. د ترنگونو د څېړنې او لوستنې څخه داسې څرگندېږي، چې ترنگونه د مانا او جوړښت له مخې بېلابېل ډولونه لري.

۱ - ترنگ له دوو يا ډېرو خپلواکو او ناخپلواکو گرونو او ويونو څخه جوړېږي.

۲ - په ترنگ کې يوويی د بل تابع گرځي.

۳ - په ترنگ کې د ويونو ترمنځ غونډله پوهيز اړيکی ټينگېږي.

۴ - ترنگ تر ويي پراخ او ترښتي مانا څرگندوي.

۵ - د غونډلې او ترنگ ترمنځ توپير او بېلوالی اړين دی (۱: ۳۹، ۴۱).

د ترنگ ډولونه:

په پښتو کې ترنگونه لومړی په دوو ډلو وېشل کېږي، چې هره ډله بيا نورې برخې لري، هغه دوي ډلې دادي:

الف - نوموال ترنگونه:

هغه ترنگونه دي، چې د ترنگ آره او بنسټيزه برخه يې نوم وي او دغه ترنگونه په غونډله کې د ايښي او په نومواله غونډله کې د ايښوني په برخه کې راځي.

نوموال ترنگونه دا لاندې ډولونه لري:

۱ - تولي ترنگونه:

دا هغه ترنگونه دي، چې د يو نوم اړوندتيا بل نوم يا نومخري سره شوې وي. د پښتو ژبې په توليزو ترنگونو کې يو تولنومي او بل تولنوم راځي.

تولنوم له تولنومي څخه وروسته راځي. جوړښت يې په دې ډول دی:

تولوييکي (د) + نوم + نوم، د + تولنومي + تولنوم: د کابل ښار

تول ترنگ د مانا له مخې د لاندې موخو لپاره راځي:

- د تول او تراو لپاره: د ښوونځي نجونې.
- د ځانگړتيا لپاره: د کندوز خټکي.
- د ورته والي لپاره: د سترگو تور، د عقل لاس.
- د څرگندتيا لپاره: د ازادۍ څلي.
- د ظرفيت لپاره: د تېلو بوتل، د اوبو گيلاس.
- د وړتوب لپاره: د دوستۍ وړ.

۲ - ستاينوم ترنگونه:

دغو ترنگونو ته، چې په عامه توگه ستاينوم ترنگونه وايي، هغه ترنگونه

دي، چې د يو نوم يا نومخري د اکر څرنگوالي د ستاينوم له لارې څرگند

او وښوول شي، لکه: ښکلی ښار، زير گل....

په پښتو کې ستاينوم ترنگونه داسې جوړېږي:

(ستاينوم + نوم) (نوم + نوم) (نوم + ستاينوم) (نوم + کړول) (نوم + کړ

ستاينوم)

(ستاينوم + ستاينوم)

۳ - شمېر ترنگونه:

هغه ترنگونه دي ، چې له شمېر او نوم يا شمېرنوم او شمېرلي څخه رغېدلي وي. جوړښت يې داسې دی: شمېرنوم + نوم.
په پښتو ژبه کې شمېرنوم له خپل شمېرلي څخه مخکې راځي ، لکه: دوه قلمونه ، يو کور پينځه خونې.

۴ - کرول ترنگونه:

هغه ترنگونه دي ، چې د جوړښت بنسټي او آر توکي يې کرولونه وي. دا ترنگونه د بېلابېلو ماناوو د څرگندونې لپاره له ځينو نورو ويونو (ټينگار ، شمېرنوم ، نوم سرېلونه او اوستربلونه) سره يو ځای کېږي او ټول ترنگ يې د کرول په توگه په غونډله کې کارېږي او په لاندېنيو بڼو جوړېږي:

الف - کرول + کرول = کرول ترنگ ، لکه: هلته دلته ، بنکته پورته ، لاندې باندې او نور.

ب - نوم + نوم = کرول ترنگ ، لکه: غرونه غرونه ، ځولۍ ځولۍ ، کوټې کوټې ، دلۍ دلۍ .

ج - ستاينوم + ستاينوم = کرول ترنگ ، لکه: پټ پټ ، غټ غټ ، نيم نيم ، لوی لوی .

د - شمېرنوم + شمېرنوم = کرول ترنگ ، لکه: پينځه پينځه ، يو يو ، شل شل .

ه - شمېرنوم + شمېرنوم + نوم = کرول ترنگ ، لکه: يو دوه ورځې ، دوه درې قلمونه .

و - ستاينوم + کرول = کرول ترنگ ، لکه: ډېر نږدې ، ډېر ژر .

ز - نومخړی + نومخړی = کرول ترنگ ، لکه: څوک څوک ، کوم کوم .

ح - ستاينوم + ستاينوم = کرول ترنگ ، لکه: ډېر بڼه ، ډېر هوښيار .

۵ - ټينگار ترنگونه:

په پښتو کې دا ډول ترنگونه له دوه همغږو او هممانيزو ويونو څخه رغېدلي دي. درې ډولونه لري:

۱ - چې يو ويی په ترنگ کې کت مټ بيا راشي.
۲ - چې يو ويی په لږ بدلون سره بيا راشي. لکه: ډز ډوز، تڼک تڼوک، درب دروب، سم دم.

۳ - چې په دويم ويی کې دلومړي توري پرځای (م) (پ) (ب) يا (و) راوړل شوي وي لکه: غنم منم، خرپر، پتی مټی.
۴ - وييک ترنگونه:

دې ته ځکه وييک ترنگ وايي، چې له وييکو او نوميز مرکز څخه جوړ شوي وي. په دې ترنگونو کې نوميز مرکز، نومخړی، ستاينوم يا کوم بل نوميز ترنگ وي. په دې ډول ترنگونو کې وييکي له نوم څخه وروسته او هم د مخه کارېدای شي، لکه: په کور کې، تر کابل پورې او نور.
ب - کر ترنگونه:

هغه ترنگونه دي، چې ستره مرکزي او آره برخه يې کړونه وي. دغه ډول ترنگونه تر ډېره په غونډله کې د ايښوني برخه جوړوي.
کر ترنگونه پښوييزه مانا هم څرگندوي او په ځانگړې توگه يوه غونډله هم گڼل کېدای شي.

په پښتو کې کر ترنگونه په لاندې ډول جوړېږي:

■ نوم + کرنومی = کر ترنگ، لکه: کتاب لوستل، ليک ليکل، په لاز کې درېدل.

■ کرنومی + کر = کر ترنگ، لکه: غوښتل کوم، رټل کوي او نور.

■ کرول + کر ترنگ = کر ترنگ، لکه: عادلانه چلند کول.

■ نوم + مرستيال کر = کر ترنگ، لکه: انسان يم.

■ ستاينوم + مرستيال کر = کر ترنگ، لکه: جوړ يم.

■ کرول + مرستيال کر = کر ترنگ، لکه: لرې يم، نږدې يم.

مومو. ترنگونه پر څلورو ډولونو وېشلای شو: تولي، ستايوال، ورتنيز (تشبېهي) او استعاري ترنگونه. د پښتو پخوانو شاعرانو به ترنگونو ته ډېر پام نه کاوه. په شلمه پېړۍ کې د هنر دې اړخ ته پام وشو.

دلته ((ترنگ)) د ويپوهنې او بيا وييرغاونې (Word formation) په جاج نه، بلکې د غونډله پوهنې (نحوي) په جاج کارول کېږي او له همدې اړخه د ژبپوهنې په نومونه کې نحوي ترنگونه، په بله وينا، غونډونه (عبارتونه، فقرې) بلل کېږي. په دې توگه لومړي ډول ته (غونډله پوهيز يا نحوي ترنگ) ويل کېږي او دويم ډول ته (وييز يا لغوي ترنگ). لومړي ډول د دوو يا زياتو ويونو او وييکو يوه ټولگه ده، چې په يوه غونډله کې د يوه شنور او ونجوړ يوون په توگه يو ټاکلی پښوييز او مانيز چار پرځای کوي، په نورو ټکو، يوه غونډله لومړي پر غونډونو وېشل کېږي، لکه (سپوږمۍ او زمري، د مازيگر پر دربو بجو په ملي بس کې، يوه سترادبي بندارته، ځي) غونډله. وييز ترنگ بيا له دوو يا زياتو ويونو او وييکو څخه داسې رغښت مومي، چې نه يواځې شنور او ونجوړ نه وي، بلکې پر دې سربېره يې بېلابېل رغنده توکي له غونډله پوهيز پلوه د يوه يواځيني خج او (پېر: آر، اوښتی) اړوند تابع وي، لکه: پيمخۍ، سترگوږی، تمخۍ، ژبپوهنه، کتنپلاوی، له اوبڼکو ډکې سترگې، ژب-ساپوهنه....

په دې لړ کې شعري غونډونه يا ((ترنگونه)) هم د نورو غونډونو غونډې تر هرڅه له مخه د اړوندو غونډلو د يوونونو په توگه، د جوليز، غونډله پوهيز جوړښت، چار و مانا له مخې په پام کې نيول کېدای شي او هله بيا له شعري-هنري پلوه؛ او داچې له آره غونډله پوهيز غونډونه دي، نو اړينه نه ده، چې تل دې رغنده توکي يواځې خپلواک وييونه وي، بلکې لکه له مخه چې ورته نغوته وشوه، ناخپلواک هغه (وييکي: د، له، په، پر، تر، سره، لاندې باندې، کې، پورې، پسې او...) هم رانغښتای شي او په

دې لړ کې د همدغو څلورگونو ترنگونو ((توالی اضافات)) چې په دودیزو ادبي فنونو کې ویاړ بلل کېده، اوس یې په نښکڼو کې شمېرل کېږي. دادی، دلته یې څو بېلگې وړاندې کېږي:

برندې سترگې، لکه: د اسمان ستوري، په سترگو سترگو کې، پر بلۍ ولاړه نجلۍ، سر پر زنگون، د وختو د اسوېلو تر سیوري لاندې، پر ورېنمین بستر د ناز، د لمر په څڼو کې، د ښېراز باور گوگل، د گل او بلبل په ژبه، بادونو لولنگرو، د کرلو پرندو وینو د گلمینو گلېنونه د سپېدو د خزانمولو سپېدارونو شنه خوبونه.

هرگوره، استاد غضنفر شعري ترنگونه په څلورو نومېرلو (مشخصو) ډولو تـولـي، وـصـولـي،

تشبیهي او استعاري هغو کې رالاندې کړي، چې هغه هم د نوموالو غونډونو یوه برخه رانغاړي. که نه یواځې په نوموالو کې تولي دا پېنځه ډوله دي همداسې توصیفي، بدلي، عددي، متممي قیدي... او ورپسې فعلی ډولونه هم همداسې درواخله.

په هره توگه، د ترنگونو هماغه ساده ډولونه هم، چې د دوو خپلواکو (ساده یا مشتقو) وییونو تر څنګ له تولي (د) پرته پکې نور وییکی دومره برخه نه اخلي، تر یووستویو وییونو څخه د شعري انځورونو (اېماژونو)، په ټولیز جاج، د ((شعريت)) لپاره ښه ترا لپاره هوارولای شي او د ژبني پوتنسیال د آر له مخې یې زېږون ناپایه (نامحدوده) دی، په بله وینا، شاعر یې له اړتیا سره سم هرڅومره ډېر رامنځته کولای شي او هېڅکله له تنګسې سره نه مخا مخېږي.

استاد غضنفر هڅه کړې، د جیلاني جلان د شعر دارزوني په ترڅ کې هماغه څلور ډوله رابرسېره کړي:

د مازيگر په (پر) زېږ جبین به گل گل وکرل شي

دا ځوان گودر به اوس د نجونو په مذهب غږېږي

دلته زیر جبین وصفی ترنگ دی. د مازیگر زیر جبین، استعاری ترنگ دی. ځوان گودر هم استعاری ترنگ دی. مانا داچې گودر له انسان سره تشبیه شوی دی. بیا د تشبیه یو اړخ یانې مشبه به (چې دلته انسان دی) حذف شوی او یواځې یوه ځانگړنه یانې ځوانی یې یاده شوې ده او د نجونو مذهب تولی ترنگ بولو، ځکه مذهب تولنوم او نجونې تولنومی دی.

متل دی وایي، د شال او شړۍ نه سره کېږي، خو په پکتیا کې شړۍ بڼکلی او رنگین لباس دی. جلان وایي:

دې ته سور غرور هم گونده ماتی شي، سجدې کوي

دا د پسرلي شړۍ د لمر په (پر) اوږو بڼخه ده

دلته سور غرور وصفی ترنگ (غرور) ستایلی او (سور) ستاینوم دی او د لمر اوږې استعاری ترنگ دی. د بڼاغلي جلان شاعري له استعاري ترنگونو مالاماله ده. د ده ترنگونه کابو ټول د ده خپل دي.

ژبپوهان وایي، چې په ځینو ژبو کې ترنگ جوړول اسانه دي، خو په ځینو نورو کې اسانه نه دي.... جلان د نوي انځور د جوړولو لپاره، د مانا رسولو لپاره او بل د تناسب لپاره ترنگونو ته مخه کوي. دی وایي:

زموږ د کلي له اسمانه هر چا کړې ولجه

چا ترېنه لپو کې سپوږمۍ وړې چا لمر وړی دی

دلته د کلي د اسمان ترنگ په ورپسې مسره کې له لمر و سپوږمۍ سره هم د انځور په بشپړولو کې برخه اخلي، هم تناسب زېږوي.

دا خبره چې ترنگ جوړول په پښتو کې د نورو ژبو اوبیا پارسي هومره اسان نه دي، سمه نه ده، ځکه، لکه پر همدې څپرکي چې رڼا واچول شوه، هره ژبه ((یوناپایه رغاونیزه وړتیا او پوتنسیال لري))، دا بېله سکالو ده، چې په پښتو او بیا شعر و ادب کې له دغه پټ توانه د نورو او بیا پارسي ژبې هومره کار یا گټه اخېستل شوې نه ده! (۷: ۲۶۱-۲۶۴).

د حمیدبابا د ژوند، شاعری، اوشاعرانه ترنګونو په اړه د لنډو مالوماتو له وړاند پینې وروسته خپلې اصلي موضوع ته ورځو چې په لاندې ډول ده:

د حمیدبابا په شعرونو کې شاعرانه ترنګونه

• وږې سترګې:
په پورتنی ستاینوم ترنګ کې (وږې) ستاینوم او (سترګې) ستایلی دی.
همدارنګه _____
(عشق می) په تول ترنګ کې (د) تولویکی (عشق) تولنومی (می) تولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

که مې نه زمویې په ویار د وږو سترگو
می د عشق په میخانه کې د مجاز را
(۱:۱۰)

• د عشق کبر وناز:
په پورتنی تول ترنګ کې (د) تولویکی (عشق) تولنومی او (کبر و ناز) تولنوم دی. په لاندې بیت کې کارېدلی:
چې مې نه وي سرکوزی چاته بې بنکلو

له دولته د عشق هسي کبر و ناز را
(۱:۱۰)

• د گړۍ مېلمنه ورا:

په پورتنی ترنگ کې (مېلمنه ورا) ستاینوم ترنگ دی (مېلمنه) ستاینوم او (ورا) ستایلی . ټول (د گړۍ مېلمنه ورا) ټول ترنگ دی (د) ټولویکی (گړۍ) ټولنومی او (مېلمنه ورا) ټولنوم دی.

بېهوده یې زړه ترې په ډنگ ډنگ پورې

د گړۍ مېلمنه ورا ده دا دنیا

(۴:۱۰)

• د هلکو تماشا:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویکی (هلکو) ټولنومی او (تماشا) ټولنوم دی.

مناسب نه دي ورتله د لویو خلکو

د هلکو تماشا ده دا دنیا

(۴:۱۰)

• د عشق لاعلاج رنځ:

په پورتنی ترنگ کې (لاعلاج رنځ) ستاینوم ترنگ دی (لاعلاج) ستاینوم (رنځ) ستایلی . همدارنگه ټول ترنگ ټولې هم دی (د) ټولویکی (عشق) ټولنومی او (لاعلاج رنځ) ټولنوم دی. بلخوا، تشبیهی ترنگ هم دی (عشق) مشبه (لاعلاج رنځ) مشبه به او گډه ستاینه یې (د درملنې او علاج نشت) دی. د (بې دمه بې جرې منگور) په ستاینوم ترنگ کې (بې دمه او بې جرې) ستاینومونه او (منگور) ستایلی دی.

دا د عشق لاعلاج رنځ دی نه پوهېږم

که بې دمه بې جرې منگور دی دا

(۶:۱۰)

• د عشق سیاه رویی:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (سیاه رویی) ټولنوم دی. د (کنبېدې انځور) په ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (کنبېدې) ټولنومی (انځور) ټولنوم دی.

هېڅ د عشق په سیاه رویی مه زهیر پره
د ژوندون د کنبېدې انځور دی دا
(۶:۱۰)

• د زرګي ولې / ولی:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (زرګي) ټولنومی (ولې / ولی) ټولنوم دی. بیا یو استعاری ترنگ دی (زرګي) قرینه (ولې) مستعارمنه (رګونه) مسـ تعارله او (اوږدوالی، نری والی، جوړښت او نهیلی) وجه جامع ده. بلخوا (د) زرګي ولې رېبل کېدل یوه ګرڼه او مانا یې (زحمت او کړاو رسېدل او ځورېدل) ده. د (کږې وروځې) ستاینوم ترنگ کې (کږې) ستاینوم او (وروځې) ستایلی دی.

چې رېبې مې بې صرفې د زرګي ولې
کږې وروځې دي د یار که لور دی دا
(۶:۱۰)

• د عشق تور:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (تور) ټولنوم دی. د (سرتورېدل) ترنگ یوه ګرڼه ده، د نارینه لپاره د (سپکاوي او شرمېدو) او د ښځو لپاره د (کوندتون او بې مېړه کېدو) په مانا ګرڼه، بلکې انګېرڼه ده.

که سرتور د عشق په تور شې مه شرمېره
د جمله بدیو سر پیغور دی دا
(۶:۱۰)

• د تورو سترګو تور:

په پورتنی ترنگ کې (تورې سترگې) ستاینوم ترنگ دی (تور) ستاینوم او (سترگې) ستایلی ، ټول ترنگ ټولې دی (د) ټولوییکې (تورې سترگې) ټولنومی او (تور) ټولنوم دی. بلخوا دا یوه گڼه او مانا یې (محبوب ، معشوقه) ده، ورسره بله انډول گڼه (د زړه سر) ده.

چې په تله د سر و مال راڅخه نه ځي
واقعي د تورو سترگو تور دی دا
(۶:۱۰)

• د عشق غم:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (غم) ټولنوم دی.

چې یې زه له خپله غمه په امان کړم
د عشق غم دی که زما غمخور دی دا
(۶:۱۰)

• د بنادی سترپونې:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (بنادي) ټولنومی او (سترپونې) ټولنوم دی.

دا چې ژاړې عاشقان ظاهر له غمه
د بنادی سترپونې کاندې په دا
(۷:۱۰)

• بې ویاړه وصل:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (بې ویاړه) ستاینوم او (وصل) ستایلی دی.

چې ادا کا ورته یار بې ویاړه وصل
ځان ته وایي عاشقان هاله ادا
(۷:۱۰)

• د سمندر پتون:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (سمندر) ټولنومی (پتون) ټولنوم

دی، بیا ورتنیز یا تشبیهی ترنگ دی (سمنبر) مشبه به (پتون) مشبه
(جوربست ، پوستوالی او نرموالی) یې گله ستاینه ده.

چې شبنم غوندې شېگیر واخېست په سر ما
کېښود سر په پتانه د سمنبر ما
(۸:۱۰)

• د حاتم د داد نغمه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (حاتم او داد) ټولنومی او (نغمه)
ټولنوم دی. بلخوا، استعاري ترنگ هم دی (داد) قرینه (نغمه)
مستعارمنه او (اوازه، خبرې) مستعارله دی. په همدې بیت کې د (غوږ)
درنول) گڼه هم شته چې مانا یې (د چا خبره اورېدل) ده. د (صبر گوهر) په
ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (صبر) ټولنومی او (گوهر) ټولنوم دی.
بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (صبر) لوازمو
(گوهر) مستعارمنه او (ثمره) مستعارله دی.

د حاتم د داد نغمه ورباندې ناوړم
چې درانه کره غوږ د صبر په گوهر ما
(۸:۱۰)

• د زړه سترگې:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (زړه) ټولنومی (سترگې) ټولنوم
دی. بلخوا (د زړه په سترگو کتل) گڼه او مانا یې (په ځیرتیا او دقت چاته
لیدل) ده. همدارنگه _____ ده
(زړه سترگې کېدل) بله گڼه او مانا یې (د پرگران او خوږ، زړه ته رانږدې)
ده.

د دنیا اهل دول د زړه په سترگو
واړه ولید تر ځان خوار و بتر ما
(۸:۱۰)

• د ترکو منگولې:

په پورتنې ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (ترکو) ټولنومي او (منگولې) ټولنوم دی. د
(پر زړه گرځېدل) ترنگ گړنه او مانا يې (يو څوک يا څه يادېدل، په زړه ورېدل) ده. د (حنا لرمون) شعري ترنگ کې (د) ټولوييکي (حنا) ټولنومي (لرمون) ټولنوم دی.

چې منگولې يې د ترکو په زړه گرځي
ډوب په وينو کې لرمون شه د حنا
(۹:۱۰)

• د عشق تبغ:

په پورتنې ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (عشق) ټولنومي (تبغ) ټولنوم دی، بيا تشبیهي ترنگ دی (عشق) مشبه او (تبغ) مشبه به او گډ صفت يې (ځورول، په عشق او تبغ خوړلو کې د يو درد احساس) دی. په لاندې بيت کې يې وگورئ:

چې يې زړه د عشق په تبغ سوري سوري شي
لا علاج کاندې فرياد لکه سرنا
(۹:۱۰)

• د خلوت عزيزان:

په پورتنې ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (خلوت) ټولنومي او (عزيزان) ټولنوم دی. د
(ترکو کندی) بل ټول ترنگ دی چې (د) ټولوييکي (ترکو) ټولنومي او (کندی) ټولنوم دی. (زړه بدېدل) ترنگ گړنه او مانا يې (خپه کېدل، خوا بدېدل) ده.

د خلوت له عزيزانو مې زړه بد شه
ځان مې وشماره د ترکو په کندی بيا
(۹:۱۰)

• د خط اره:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (خط) ټولنومی او (اره) ټولنوم دی. بلخوا تشبیهی ترنگ هم دی (خط) مشبه (اره) مشبه به او گډ صفت یې (یو ډول اغېز) دی.

وابه نه روم نور مخ له ساده رویو
که د خط اره مې کنبېږدي په تندي بیا
(۱۰:۱۰)

• د عشق طاعونی رنځ:

په پورتنی ټول ترنگ کې (طاعونی رنځ) ستاینوم ترنگ (طاعونی) ستاینوم او (رنځ) ستایلی دی (د) ټولویيکی (عشق) ټولنومی او (طاعونی رنځ) ټولنوم دی. همدارنگه تشبیهی ترنگ هم دی (عشق) له (طاعونی رنځ) سره تشبیه شوی دی (عشق) مشبه (طاعونی رنځ) مشبه به او (سرغړونه، ظلم او ستم) یې گډ صفت دی.

چې د عشق طاعونی رنځ د حمید مل شو
ژر به بنځ شي په هدېره کې د ماشو
(۱۰:۱۰)

• د گوندی زړه:

پورتنی ترنگ ټولې دی (د) ټولویيکی (گوندی) ټولنومی او (زړه) ټولنوم دی.

د گوندی زړه ترېنه صبر کړه ناصحه!
له رندی سره حمید شه سوگندي بیا
(۱۰:۱۰)

• د زړه سترگې، غوږ:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (زړه) ټولنومی (سترگې او غوږ) ټولنوم دی.

ستور د سر په سترگو غوږ اروی هم ویني

سترگې غوږ بويه د زړه بينا شنوا (۱۱:۱۰)

- د بڼو غشي:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (باڼه/ بڼو) ټولنومي (غشي) ټولنوم دی. همدارنگه دا ترنگ تشبيهي هم دی (باڼه) مشبه (غشي) مشبه به او گله صفت يې (جوړښت او د اغېز يورنگي) ده. په لاندې بيت کې يې وگورئ:

که هر خو د بڼو غشي کاره ولي
يو له نښې د زړه نه درومي خطا
(۱۲:۱۰)

- توبه په تندي ماتېدل:

د پورتنی گړنې مانا (ټکنی کېدل، پښېماني) ده.
سل توبې کا د زاهد په تندي ماتې
پرې به نږدې په شېخۍ کې څه ويسا
(۱۰:۱۲)

- د محبت ناکردې:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (محبت) ټولنومي او (ناکردې) ټولنوم دی.

ناکردې د محبت وسړي ورکا
په يوه لاس کې پيال په بل همسا
(۱۳:۱۰)

- د پرهبز پخته کاري:

پورتنی ترنگ ټولي دی (د) ټولوييکي (پرهبز) ټولنومي او (پخته کاري) ټولنوم دی. د (عشق زورمندي) ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (عشق) ټولنومي او (زورمندي) ټولنوم دی.

د پرهېز پخته کاري شوه راته خامه
چې د عشق په زور مندی، شوم شناسا
(۱۳:۱۰)

• کاره باڼه:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (کاره) ستاینوم او (باڼه) ستایلی دی.
زه حمید کړو بڼو د ترکو غوڅ کړم
په نصیب خطا گوزار لگي رسا
(۱۳:۱۰)

• آهو چشمه:

پورتنی ترنگ یو تر بنستی ستاینوم دی، په لاندې بیت کې ستایلی هغه
دی، چې د هوسۍ په خپر سترگې لري. خو په شعر کې څرگند نه بنکاري.
(زړه وړل) ترنگ پکې کړنه او مانا یې (مینېدل او عاشقېدل) ده.
آهو چشمو وړی زړه که هر خو بولم
نه مني لکه آهو بلل زما
(۱۳:۱۰)

• گلرخ:

په پورتنی ترنگ کې (گل) له (رخ) سره تشبیه شوی (گل) مشبه به او (رخ)
مشبه دی. گله صفت یې (بنکلا) ده.
چې مې خیال شته د گلرخو په لېمو کې
گل ته نه دي مناسب کتل زما
(۱۴:۱۰)

• د بنکلیو در:

پورتنی ترنگ تولي دی (د) تولویکی (بنکلیو) تولنومی او (در) تولنوم
دی.

مرم که ژوم سر زما، د بنکلیو در دی
نشته خای بی دغه دره بل زما
(۱۴:۱۰)

• د ناکسو تروه ترخه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (ناکس) ټولنومی او (تروه، ترخه) ټولنوم دی. ددې ترخنگ (تروه ترخه وړل) گړنه او مانا یې (سپکې سپورې اورېدل، سرکوزول) ده.

وړې هزار تروه ترخه د ناکسانو

وايه ولې په يوه نمړۍ حلوا

(۱۵:۱۰)

• لاس ترزني کېدل:

د پورتنی گړنې مانا (نهیلی، هېښ و حیران) ده. همدارنگه د (لاس اورېدل) گړنې مانا (گدایي او سوالگري) ده.

چې په سوال اورېدوې لاس چاته حمیده !

بڼه یې وړې لاس ترزني بې نوا

(۱۰:۱۶)

• بې ادبه سترگې:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (بې ادبه) ستاینوم او (سترگې) ستایلی دی. د (وچولی غوټه کول) گړنې مانا (قهرېدل، غوسه کېدل، تندي ترېول) ده.

هېڅ ادب مې بې ادبه سترگې ناخلي

که هر خو کا وچولی غوټه ادیب زما

(۱۶:۱۰)

• د غم لښکر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (غم) ټولنومی (لښکر) ټولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

لامې زیات آه و فریاد د غم لښکر کا

خیژوي مې فوج په سر زما نقیب زما

(۱۶:۱۰)

• شوخي سترگې:

پورتني ترنگ ستاينوميز دى (شوخي) ستاينوم او (سترگي) ستايلي دى.
سل خله كه قصد و كا نرگس په شوخو سترگو
هېڅ په هسكو سترگو كتي نه شي روى د ستا
(۱۸:۱۰)

• هسكې سترگي:

په پورتني ستاينوم ترنگ كې (هسكه/هسكې) ستاينوم او (سترگي)
ستايلي دى.

سل خله كه قصد و كا نرگس په شوخو سترگو
هېڅ په هسكو سترگو كتي نه شي روى د ستا
(۱۸:۱۰)

• د هجر غم:

پورتني ترنگ تولى دى (د) تولوييكي (هجر) تولنومي او (غم) تولنوم دى.
غم د هجر كرم په وصل كې نابناده
په شربت كې خاورې مه شه گول د چا
(۲۰:۱۰)

• د مينې ډول:

په پورتني تول ترنگ كې (د) تولوييكي (مينه) تولنومي او (ډول) تولنوم
دى.

له وهلو به يې شرم خوك په څه كا
چې په غاړه شي د مينې ډول د چا
(۲۰:۱۰)

• سري شونډي:

پورتني ترنگ ستاينوميز دى (سري) ستاينوم او (شونډي) ستايلي دى.
دغه واړه ستا دسرو شونډو اثر دى
چې مونده شي د يمن تاثير له ما
(۲۱:۱۰)

• د وفا رسم و رواج:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (وفا) ټولنومی او (رسم و رواج) ټولنوم دی.

خو ترې زه رسم رواج د وفا غواړم
هومره لاسره کړي جور و جفا
(۲۱:۱۰)

• سپین لېمه:

په پورتنی ستاینومیز ترنگ کې (سپین) ستاینوم او (لېمه) ستایلی دی. د دې ترڅنگ د (لېمه سپینېدل) گړنې مانا (ډېره ژړا) ده. همدارنگه (توره بلا) ستاینومیز ترنگ چې (توره) ستاینوم او (بلا) ستایلی دی. همداسې د (توره بلا پسې کول) گړنې مانا (څوک بې ارزښته گڼل او بې پروایي) ده. ما په یار پسې لېمه په ژړا سپین کړه
یار په ما پسې کوي توره بلا
(۲۲:۱۰)

• د قامت خیال:

پورتنی ترنگ ټولې دی (د) ټولویيکی (قامت) ټولنومی او (خیال) ټولنوم دی.

هسې زه ستا د قامت په خیال تکیه کړم
هر نفس لکه موسی کړه په عصا
(۲۲:۱۰)

• د عشق رنځ:

پورتنی ترنگ ټولې دی (د) ټولویيکی (عشق) ټولنومی (رنځ) ټولنوم دی، بیا تشبیهي ترنگ دی (عشق) مشبه او (رنځ) مشبه به، گله صفت یې (خپل، خورول او رنځول) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

نه سپری ورځنې مری نه ترې رغېږي
خدای دې څوک د عشق په رنځ مبتلا نه کا
(۲۳:۱۰)

• د هجر اندېښنه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (هجر) ټولنومی او (اندېښنه) ټولنوم دی. د (خوا له کمره لگېدل) گړنې مانا (خوړېدل او کرېدل) ده.

اندېښنه چې دې د هجر را په خوا شي
په هېبت مې له کمره لگي خوا
(۲۳:۱۰)

• د خوبانو د خندا لایق:

پورتنی ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکي (خوبان او خندا) ټولنومی او (لایق) ټولنوم دی. همدارنگه د (له عقله پلي) گړنې مانا (دېرې عقل) ده. بلخوا، یو وییکترنگ (ارتباطي ترکیب) هم دی، ځکه له آداتو څخه (له) پکې راغلی دی.

د خوبانو د خندا لایق به نه شي
خو یې عشق له عقله پلي جولانه کا
(۲۳:۱۰)

• د حسن ازبکي:

پورتنی ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکي (حسن) ټولنومی او (ازبکي) ټولنوم دی. د (صبر خونه تالا کېدل) ترنگ گړنه او مانا یې (د بې صبرۍ پای او انتها، نه صبر بدنه، بې صبري) ده. د (صبر خونه) بل شعري ټول ترنگ دی (د) ټولویيکي (صبر) ټولنومی او (خونه) ټولنوم دی.

نه منمه ازبکي د هغه حسن
خو زما د صبر خونه تالانه کا
(۲۳:۱۰)

• د خط توره:

پورتنی ترنگ ټولي دی (د) ټولنومی (خط) ټولنومی (توره) ټولنوم دی، بیا تشبیهي ترنگ دی (خط) مشبه او (توره) مشبه به، گډ صفت یې

(اغېز او پرېکول) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ :
شا به نه کا مفت خواره وبنکلي مخ ته
خويي سر ته د خط توره تر ملا نه کا
(۲۴:۱۰)

• د صبر قلا:

په پورتنی شعري تول ترنگ کې (د) تولویکی (صبر) تولنومی او (قلا)
تولنوم دی.

محبت اسماني تندر دی ناصحه !
هېڅ فایده ورته د صبر قلا نه کا
(۲۴:۱۰)

• د آه اور:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (آه) تولنومی (اور) تولنوم دی، بیا
تشبیهی ترنگ دی (آه) مشبه او (اور) مشبه به ، گډ صفت یې (گرموالی)
(د) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ :

که هر خويي لوغړن د آه په اور کړي
څوک به خوی له (د) کج روی د فلك نور کا
(۲۴:۱۰)

• د شبنم ژړا:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (شبنم) تولنومی (ژړا) تولنوم دی،
همداسې یو استعاري ترنگ هم دی (ژړا) قرینه (شبنم) مستعارمنه او
(خاڅکی) مستعارله (نرمښت او رنگ او نور جوړښت) یې د جامع وجه
ده. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

یو د بل په درد و غم خوښ و خرم کا
د شبنم په ژړا گل په خدا خور کا
(۲۴:۱۰)

• د ټکی شنه نمری:

په پورتنی ترنگ کې (شنه نمري) ستاینوم ترنگ دی (شین/شنه) ستاینوم (نمري) ستایلی دی. همداسې ټول ترنگ هم دی (د) ټولویيکی (ټگی) ټولنومی او (شنه نمري) ټولنوم دی. د دې ترڅنګ (د ټگی) شنه نمري اغوستل) یوه ګرڼه او مانا یې (مکر حیلہ، دروه، درغلنه) ده. بله ګرڼه (برگ و بور کېدل) ده، مانا یې (رعب او هیبت غورځول) ده. د دې ترڅنګ (خر کېدل) بله ګرڼه او مانا یې (ګرمېدل او ملامتي) ده.

کله واغوندي شنه نمري د ټگی
کله خر شي ځان له قهره برگ و بور کا
(۲۴:۱۰)

• د مظلوم اوبښي:
پورتنی ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (مظلوم) ټولنومی او (اوبښي) ټولنوم دی.

چې یې خټې د مظلوم په اوبښو کېږي
دغه کور به زمانه د ظالم ګور کا
(۲۵:۱۰)

• زړه تورول:
پورتنی ترنگ یوه ګرڼه او مانا یې (اریکی پرېکول، بدول، زړه مړېدل) ده. همدارنګه
(مخ بل لور ته کول / مخ اړول) بله ګرڼه ده چې مانا یې (بې وفايي، ناپامي، بې پروايي) ده.

یو دې زړه زما له بله لوریه تور کا
بیا دې مخ زما له لوري په بل لور کا
(۲۶:۱۰)

• سر تورول:
پورتنی ترنگ یوه ګرڼه او مانا یې (سوال او زاري کول) ده.
خلاص دې نه کړم د رقیب له سر درده

که هزار ځله مې سر درته سرتور کا
(۲۶:۱۰)

• هجر منگور:

پورتني ترنگ تشبیهي دی (هجر) مشبه او (منگور) مشبه به، گډ صفت
يې (اغېز، رنځول او ځورول) دی. د (پرزپه منگور لگيا کول) ترنگ گډنه
او مانا يې (ځورول او کړول) ده.

څه به رنگ زما په ځای وي سمبیره
چې لگيا مې دې په زړه هجر منگور کا
(۲۶:۱۰)

• سترگي سوځېدل:

پورتني ترنگ يوه گډنه او مانا يې (ډډه کول، شرمېدل، ډارېدل او
وېرېدل) ده.

چې پرې سوې را څخه سترگي د غمازو
غم دې زوم زما له دله هغه زور کا
(۲۶:۱۰)

• د ښه مخ همای:

په پورتني ترنگ کې د (ښه مخ) ترنگ ستاینومیز دی (ښه) ستاینوم او
(مخ) ستایلی دی. بلخوا، دا ترنگ ټولې هم دی (د) ټولویيکی (ښه مخ)
ټولنومی او (همای) ټولنوم دی. همدارنگه یو استعاري ترنگ هم دی
(همای) مستعارمنه (اغېز او ښکلا) مستعارله او (ښه مخ) قرینه ده.

د ښه مخ همای هاله کا په چا سیوری
چې شهپر د خط و خال راوړي پرواز کا
(۲۷:۱۰)

• د ترکو جادو:

په پورتني ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (ترکو) ټولنومی او (جادو) ټولنوم
دی.

چې د ترکو په جادو رانده کانه دي
بپهوده ورته ناصح د پند او از کا
(۲۷:۱۰)

- تر پښو لاندې ښاخونه پرې کول:
پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (ځان زیانمنول، خپلې پښې وهل) ده. ده.
بله گړنه (په زړه نهالول) ده چې مانا یې (غوښتل، منل، لورول) ده.

پر پکوي تر خپلو پښو لاندې ښاخونه
چې بدې د عزیزانو په زړه نهال کا
(۲۸:۱۰)

- د برېښنا په رڼا ستن پېیل:
پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (ناشونی کار کول، ستونزمن کار کول
(۵۵.

نا لایق چې لایقت په نسب غواړي
د برېښنا په رڼا ستن پېیې جنجال کا
(۲۹:۱۰)

- د مهر مخ:
په پورتنی شعري تول ترنگ کې (د) تولوییکې (مهر) تولنومی (مخ) تولنوم
دی. بل تول ترنگ د (مینې رنځ) دی. (د) تولوییکې (مینه) تولنومی
(رنځ) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهی ترنگ هم دی (مینه) مشبه او (رنځ)
مشبه به، گډ صفت یې (خوږوالی، ښکلا) دی. په لاندې بیت کې یې
وگورئ:

بیانگار د مهر مخ راته ښکاره کا
بیا یې رنځ زما د مینې دوباره کا
(۳۰:۱۰)

- د سکون اوم تار:
په پورتنی ترنگ کې (اوم تار) ستاینوم ترنگ دی (اوم) ستاینوم

(تار) ستایلی دی. همدارنگه (د) تولویکی (سکون) تولنومی (اوم تار) تولنوم دی. د دې ترخنگ (په اوم تار گنډل/ په خام تار تړل) ترنگونه گړنې دي چې مانا یې (بې پایلې چار، ناسم حالت کې پرېښوول) ده. چې گنډلی د سکون په اومه تار وو هغه زخم مې یې بیا پاره پاره کا (۳۰:۱۰)

• خونخوار خیال:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (خونخوار) ستاینوم (خیال) ستایلی دی. د دې ترخنگ

(زړه د مینې فواره کول) گړنه او مانا یې (ډېره مینه ورکول، په مینه کې ډېر اخلاص) ده. د (مینې فواره) هم شعري تول ترنگ دی چې (د) تولویکی (مینه/ مینې) تولنومی او (فواره) تولنوم دی. خونخوار خیال د یار رانغی تماشوله که مې زړه ورته د مینې فواره کا (۳۱:۱۰)

• لاس پر سر راکنبل:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (مهرباني، زړه سوی، پالنه) ده. هېڅ مې یار د مهر لاس په سر رانه کېښ که هر څو مې ځان یتیم او بېچاره کا (۳۱:۱۰)

• گلگونې جامې:

په پورتنی تشبیهي ترنگ کې (گل) مشبه به (گون) د تشبیه توری او (جامې) مشبه دی. همداسې (گلگونې جامې اغوستل) گړنه او مانا یې (پسولل، ښکلنه او سینگارونه) ده.

چې گلگونې جامې اغوندي سواړي کا
خدای زده بیا د چا د قتل تیاري کا

(۳۲:۱۰)

• د سرو شونډو رموز:

پورتنی ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (سرې شونډې) تولنومى او (رموز) تولنوم دى. د ټول ترنگ په منځ کې بل ستاينوم ترنگ (سرې شونډې) دى. (سرې) ستاينوم او (شونډې) ستايلي دى.

په رموز يې د سرو شونډو نه پوهېږم
چې د خلکو غمخواري کا خونخواري کا
(۳۲:۱۰)

• د اوبنو دُر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) تولوييکى (اوبنې) تولنومى (دُر) تولنوم دى، بيا تشبیهي ترنگ هم دى (اوبنې) مشبه او (دُر) مشبه به، گډ صفت يې (جوړښت او روڼوالی) دى. په لاندې بيت کې يې وگورئ:

تويوي په لپو لپو دُر د اوبنو
چې مې سترگې د دیدن خریداري کا
(۳۲:۱۰)

• بې لاسه لستونى:

په پورتنی ستاينوم ترنگ کې (بې لاسه) ستاينوم (لستونى) ستايلي دى.

لکه بې لاسه لستونى څه کړای نه شي
هسې بې فضله بنده دى مضطرب
(۳۵:۱۰)

• مزرى سترگې:

په پورتنی ستاينوم ترنگ کې (مزرى) ستاينوم (سترگې) ستايلي دى. همداسې (خوب حرامول) گږنه او مانا يې (نارامول) ده.

ستا مزرو سترگو حرام کا
د حرم په هوسو خواب
(۴۱:۱۰)

• د سترگو قصاب:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (سترگې / سترگو) ټولنومی (قصاب) ټولنوم دی، بیا تشبیهې ترنگ دی (سترگې) مشبه او (قصاب) مشبه به، گډ صفت یې (خور، رنځ، ظلم او ستم) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

کشتني غوندي ولاړ يم
ستا د سترگو په قصاب
(۴۱:۱۰)

• د ښو سیخ:

پورتنی ترنگ ټولې دی (د) ټولوییکې (بانه) ټولنومی (سیخ) ټولنوم دی، بیا تشبیهې ترنگ دی (بانه) مشبه او (سیخ) مشبه به، گډ صفت یې (جوړښت او اغېز) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

زر په زر به مې کا غوښې
د ښو په سیخ کباب
(۴۱:۱۰)

• د حسن درياب:

په پورتنی شعري ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (حسن) ټولنومی (درياب) ټولنوم دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

ستا د حسن و درياب ته
غير حسن دی حباب
(۴۲:۱۰)

• د هجر عذاب:

پورتنی ترنگ ټولې دی (د) ټولنومی (هجر) ټولنومی (عذاب) ټولنوم دی، بیا تشبیهې ترنگ دی (هجر) مشبه او (عذاب) مشبه به، گډ صفت یې (کړاو او رنځ) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

خدای دې نه سپڅي حميده!

خوك د هجر په عذاب

(۴۲:۱۰)

• د صبر خانمان:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (صبر) ټولنومی (خانمان) ټولنوم دی، بیا تشبیهی ترنگ دی (صبر) مشبه او (خانمان) مشبه به، گډ صفت یې (جوړښت) دی. په لاندې بیت کې یې وگورئ:

خکه ما خخه آرام و قرار ورك شه

چې مې اوښو کړه د صبر خانمان ډوب

(۴۲:۱۰)

• د حیا د بحر دُر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (حیا او بحر) ټولنومی او (دُر) ټولنوم دی. د (صبر جهازونه) بل ټول ترنگ دی (د) ټولویيکی (صبر) ټولنومی او (جهازونه) ټولنوم دی.

د حیا د بحر دُر یې مونده نه شي

که د صبر جهازونه کړم چندان ډوب

(۴۳:۱۰)

• د اوښو توپان:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (اوښې) ټولنومی او (توپان) ټولنوم دی.

هېڅ پروا نه کا په غم د هر ژړانده

که جهان کړم زه د اوښو په توپان ډوب

(۴۳:۱۰)

• د زړه کبوتر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (زړه) ټولنومی او (کبوتر) ټولنوم دی.

خه بنسادي به کبوتر زما د زړه کا

چې کنبېوتی په لاس بازیې د رقیب
(۴۴:۱۰)

• داغلی زړه:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (داغلی) ستاینوم دی (زړه) ستایلی دی.

د داغلي زړه له آهه شم څه شان چپ

د چمن په گلو نه وي بلبلان چپ

(۴۵:۱۰)

• د مراد ډیوه:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (مراد) تولنومی او (ډیوه) تولنوم

دی. همداسې (په اوبو ډیوه بلبدل) ترنگ گړنه او مانا یې (بختورېده،

طالعمني) ده.

په اوبو به دې ډیوه شي د مراد بله

که صدف غوندي په صبر کړې دهان چپ

(۴۵:۱۰)

• د زړه قبله:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (زړه) تولنومی او (قبله) تولنوم

دی. بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (زړه) قرینه (قبله) مستعارمنه

(غوښتنه او هیلې) مستعارله دی.

خدای قبله زما د زړه که ذات د ښکلیو

که بد ذات په دا باله شم که نیک ذات

(۴۶:۱۰)

• مراوې سترگې:

په دې ترنگ کې (مراوې) ستاینوم (سترگې) ستایلی دی. ددې ترخنګ

(سترگې مراوېدل) ترنگ گړنه ده، مانا یې (د سترگو اغېز بنسدي،

شرمېدل، حیا کول) ده.

بې د یار له مراوو سترگو چې کج گوري

گنه نه کا رنخوران چاته جواب سخت

(۴۷:۱۰)

• خونخوارې سترگې:

په پورتنی ترنگ کې (خونخوارې) ستاینوم (سترگې) ستایلی دی. د (سترگو خونخوار بدل) ترنگ گړنه او مانا یې (د سترگو اغېز بندي، چاته د کړاو او خور رسول) ده.

له خونخوارو سترگو څه شفقت غواړې

مقرر چې وي په زړه اهل قصاب سخت

(۴۷:۱۰)

• د غم سخرې غوتې:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویکی (غم) ټولنومی او (سخرې غوتې) ټولنوم دی. د ټول ترنگ په منځ کې بل ستاینوم ترنگ (سخرې غوتې) دی (سخرې) ستاینوم او (غوتې) ستایلی دی.

سخرې غوتې مې د غم دي زړه ته پروتې

کشکې خدای که راپیدا گره کشای دوست

(۴۸:۱۰)

• شوخ کتل:

په پورتنی ترنگ کې (شوخ) کړول (کتل) کړولی دی. د (په غټو سترگو رنډ بدل) ترنگ گړنه او مانا یې (په لوی لاس ځان یا خپله وړتیا نفی کول) ده.

یار دي ويار زما د شوخو کتو نه کا

زه په غټو سترگو روند یم لکه بوت

(۴۹:۱۰)

• غوړ کول:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (اور بدل، غوړ نیول، غوړ درنول) ده. بڼکلی نه درنوي غوړ په نورو درو

چې په غوږ کاندې حمیده ستا یاقوت (۴۹:۱۰)

- د زړه تابنده نمر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (زړه) ټولنومی او (تابنده نمر) ټولنوم دی. د ټول ترنگ په منځ کې بل ستاینوم ترنگ (تابنده نمر) ستاینومی دی (تابنده) ستاینوم او (نمر) ستایلی دی.

چې بنسکاره زما د زړه تابنده نمر شه
د سپورمی له لاسه هلته مشال پرپووت
(۵۰:۱۰)

- د هلال مات کچکول:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (هلال) ټولنومی او (مات کچکول) ټولنوم دی. د ټول ترنگ په منځ کې بل ستاینوم ترنگ (مات کچکول) دی (مات) ستاینوم او (کچکول) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (هلال) مشبه به (مات کچکول) مشبه او (جوړښت) یې گډه صفت دی. د (روټی مورگه) ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (روټی) ټولنومی او (مورگه) ټولنوم دی.

شوم فلك د روټی مورگه هاله ورکړه
چې له لاسه مات کچکول د هلال پرپووت
(۵۰:۱۰)

- نمرمخی:

پورتنی ترنگ له دوو توکو (نمر + مخ) څخه رغېدلی، یو ترلی ستاینوم دی. بلخوا (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او (بنسکاره) یې گډه صفت دی.

دا می پرپووته پېښه د زړه له داغه
که د لاس نه د نمرمخی مشال پرپووت
(۵۰:۱۰)

- د مینې زخم:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (مینډه) ټولنومی او (زخم) ټولنوم دی.

د اشنا د مینې زخم په عذاب کړم
چې ترې نه ووځي خونا ب د شکایت
(۵۱:۱۰)

• د تن کور:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (تن) ټولنومی او (کور) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (تن) مشبه (کور) مشبه به او گډ صفت یې (فزیکي جوړښت) دی.

د تن کور به مې لرغون وو مینې سوی
که مې نه راتلی ژړا په حمایت
(۵۱:۱۰)

• سر کوزول:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (منل، تسلیمېدل، سرتیتول) ده. سر زما سرکوزي نه مني د تاج گڼه تاج زما و سر ته دی محتاج
(۵۳:۱۰)

• د عشق طفل:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (طفل) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عشق) مشبه (طفل) مشبه به او گډ صفت یې (نا لېوې او غیرعادي کړنې) دی. که د عشق طفل څه لږه که خوله پټه اپلاتون څخه کا سم سیده تقریر کج
(۵۴:۱۰)

• د زلفینو مار:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (زلفین) ټولنومی او (مار) ټولنوم

دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (زلفین) مشبه (مار) مشبه به او
گډ صفت یې (جوړښت) دی. د (عشق دم) په شعري تول ترنگ کې (د)
تولوییکې (عشق) تولنومی او (دم) تولنوم دی.

یوه ورځ به خوړ حمید مار د زلفینو
اوس په دم د عشق پارو شه زما روح
(۵۷:۱۰)

• د مهر لاس:

په پورتنی ترنگ کې (د) تولوییکې (مهر) تولنومی او (لاس) تولنوم دی.
بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (مهر) مستعارمنه (لورپینه، مهرباني)
مستعارله (لاس) قرینه او (حب یا مینه) وجه جامع ده.

په خدمت به دې جهان د وړاندې درومي
که د مهر لاس کړې وړاندې لکه صبح
(۵۷:۱۰)

• سپین ویل:

پورتنی ترنگ گډه او مانا یې (رښتیا ویل، پاک ویل، غوڅ گډل) ده.
سپین ویل کوه د حق عبدالحمیده!

که په ژبه او بزاندې، لکه صبح
(۵۷:۱۰)

• د حیات اوبه:

په پورتنی شعري تول ترنگ کې (د) تولوییکې (حیات) تولنومی او (اوبه)
تولنوم دی.

خو اوبه دې د حیات نوشلې نه دي
دا دې واړه ناداني ده وهې جن
(۵۸:۱۰)

• د نفس سپی:

په پورتنی ترنگ کې (د) تولوییکې (نفس) تولنومی او (سپی) تولنوم دی.

بلخوا، تشبیهی ترنگ هم دی (نفس) مشبه (سپی) مشبه به او (بی پروایی، ناروا کول) بی گده ستاینه ده.

که مندی درسره خوله په هر طعام کې
د نفس سپی دې مردار خوره نه که چخ
(۵۸:۱۰)

• د گېدې څاه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویکی (گېده) ټولنومی او (څاه) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی. (گېده) مشبه (څاه) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت) دی.

هسې پر پوتې نسکور د گېدې څاه ته
چې دې نه دی یاد په زړه چاه د زرخ
(۵۸:۱۰)

• د اوبنو اوبه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویکی (اوبنې) ټولنومی او (اوبه) ټولنوم دی. همدارنگه تشبیهی ترنگ هم دی (اوبنې) مشبه (اوبه) مشبه به او (جوړښت) یې گډ وصف دی.

تل د اوبنو په اوبو کې لره تر مخ
په دغو اوبو کې لید شي د دلبر مخ
(۵۸:۱۰)

• د مخ ډیوه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویکی (مخ) ټولنومی او (ډیوه) ټولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (مخ) مشبه (ډیوه) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت او ښکلا) ده.

• مخ سور کول:

دا یوه گډه او مانا یې (وهل ډبول) ده.

د یوسف د مخ ډیوه شوه هاله بله

چې يې سور کړ په خپېرو برادر مخ
(۵۸:۱۰)

• د نمر مخ:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (نمر) ټولنومی او (مخ) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (نمر) مشبه به (مخ) مشبه او گډ صفت یې (حلا، بنکلا، نور) دی.

له مېوې د سیوري ونه شا په شا وې
خو یې نه کا مخامخ سره د نمر مخ
(۵۹:۱۰)

• د ځیگر مخ:

په پورتنی شعري ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (ځیگر) ټولنومی او (مخ) ټولنوم دی.

و هر چاته به سرخ رویه لکه گل شې
که په وینو سره وینځې د ځیگر مخ
(۵۹:۱۰)

• د صبر کوثر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (صبر) ټولنومی او (کوثر) ټولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (صبر) مشبه (کوثر) مشبه به او گډ صفت یې (گرانیت او ارزښت) دی.

سیاه رویی به دې د طمعې لاره نه شي
خو پرېونځي د صبر په کوثر مخ
(۵۹:۱۰)

• د محنت تهاکې:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (محنت) ټولنومی او (تهاکې) ټولنوم دی.

چې تهاکې د محنت لري په لاس کې

هغه نه گوري په ځله د گوهر مخ (۱۰: ۵۹)

• شوخي سترگي:

په پورتنۍ شعري ستاينوم ترنگ کې (شوخي) ستاينوم (سترگي) ستايلي دي. دارنگه (کوز کتل / گورل) گړنه او مانا يې (شرم، حيا او حجب) ده.

شوخي سترگي نرگس کوز گوري له شرمه

چې د باغ په لوري واپروي چشمان شوخي

(۱۰: ۶۰)

• د مخ آينه:

په پورتنۍ تول ترنگ کې (د) تولوييکي (مخ) تولنومي او (آينه) تولنوم دي. همدارنگه يو تشبيهي ترنگ هم دي (مخ) مشبه (آينه) مشبه به او (رونوالي، سپينوالي، بڼکلا) يې گډ صفت دي.

آينه يې د مخ هسي پر حيا ده

چې نفس يې د نسيم لگي په ځان شوخي

(۱۰: ۶۰)

• د نسيم وږمه:

په پورتنۍ تول ترنگ کې (د) تولوييکي (نسيم) تولنومي او (وږمه) تولنوم دي.

چې وږمه يې د نسيم په رخسار داغ شي

د بوسي په وقت ور وړای نه شم لبان شوخي

(۱۰: ۶۰)

• د تورو زلفو کمند:

پورتنۍ تول ترنگ تولي دي (د) تولوييکي او (توري زلفي) تولنومي (کمند) تولنوم دي. بل ستاينوم ترنگ (توري زلفي) دي (توري) ستاينوم او (زلفي) ستايلي دي. همدارنگه، يو تشبيهي ترنگ هم دي (توري زلفي) مشبه (کمند) مشبه به (جورښت او اغېز) يې گډ صفت دي.

چې ور واچوي کمند د تورو زلفو
د بازار په گډېده کا آهوان شوخ
(۶۰:۱۰)

• ورځ او بنټل:

پورتنی ترنگ گډنه او مانا يې (بدبختي، بدمرغېدل، بدمرغي) ده.
مه اړوه مخ دلبره، اوږي زما ورځ
مخ کړه چې مې شپه د درد و غم شي رڼا ورځ
(۶۱:۱۰)

• د زانې کتوري / له زانو کتوري غوښتل:

پورتنی ترنگ گډنه او مانا يې (ناشوټوب، نه پوره کېدونکې هيله) ده.
دا گډنه يوه انگېرنه هم ده.

عهد يې د زانې کتوري دی مونده نه شي
تش په توره خلق غورځوي په رڼا ورځ
(۶۱:۱۰)

• د اشنایي پت:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوييکي (اشنایي) تولنومي او (پت) تولنوم
دی.

چې ساتلی نه شي پت د اشنایي
آشنایي ده د دنیا د اشنا هېڅ
(۶۲:۱۰)

• د زړه کور:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوييکي (زړه) تولنومي او (کور) تولنوم
دی. بلخوا تشبیهي ترنگ هم دی (زړه) مشبه (کور) مشبه به او گډه
ستاينه يې (جوړبنت) دی. د (اوبنو سېلاب) په شعري تول ترنگ کې (د)
تولوييکي (اوبنو) تولنومي او (سېلاب) تولنوم دی. همدارنگه، یاد ترنگ

تشبیهی هم دی (اوبنې) مشبه (سېلاب) مشبه به او (جوړښت) یې گډه ستاینه دی.

د سکون د متاع ځای مې پکې نه شي
د زړه کور مې کړ سیلاب د اوبنو ډنډه
(۶۶:۱۰)

• د وصال چشمه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (وصال) ټولنومی او (چشمه) ټولنوم دی. (سینه سول) گډه او مانا یې (سوځېدل، ځورول، کړول) ده. بل ترنگ (د فراق سینه) ده. په دې ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (فراق) ټولنومی او (سینه) ټولنوم دی.

لا به کله د وصال په چشمه پېښ شم
چې سینه د فراق سوې کړم په ټنډه
(۶۶:۱۰)

• د تور خط لیکه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (تور خط) ستاینوم ترنگ دی (تور) ستاینوم (خط) ستایلی دی. همدارنگه (د) ټولویيکی (تورخط) ټولنومی (لیکه) ټولنوم دی. د (سترگو تورو سپین گډه بدل) ترنگ گډه او مانا یې (وارخطا کېدل، هک پک کېدل) ده.

د تور خط لیکه یې گډه په سپین مخ شوه
تور و سپین زما د سترگو شو په دا گډه
(۶۷:۱۰)

• د وصل خیال:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (وصل) ټولنومی او (خیال) ټولنوم دی.

بېلتانه د وصل خیال را څخه خور کړ

په رمه باندې لپوه شه د موسی گډ
(۶۷:۱۰)

• د بنکلیو پټکي:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (بنکلیو) ټولنومی او (پټکي) ټولنوم دی.

لویاوه یې پټکو لره د بنکلیو
چې ساته عبدالحمید شه په خار خار
(۶۹:۱۰)

• د زړه وصل:

په پورتنی شعري ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (زړه) ټولنومی او (وصل) ټولنوم دی. د دې ترڅنګ (زړه وصلېدل) ګرڼه او مانا یې (اړیکي، تړون) ده.

هېڅ مې نه شي تسلي د زړه په وصل
د طوبی تر سیوري ناست یم مخ په نمر
(۷۰:۱۰)

• د محبت آه فریاد:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (محبت) ټولنومی او (آه فریاد) ټولنوم دی.

آه فریاد د محبت مشکله کاره
چې مې نه په سر، سر کېږي نه په زر
(۷۰:۱۰)

• د دوو سترگو کعبه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (دوو سترگو) ټولنومی او (کعبه) ټولنوم دی. همدارنګه (دوو) شمېرنوم او (سترگو) شمیرلی دی (دوو سترگو) شمېرنوم ترنگ بولو.

هغه مخ چې مې کعبه وه د دوو سترگو
مسلط کړ باندې خط مواس د کفر
(۷۲:۱۰)

• د ترکو خیال:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (ترکو) ټولنومی او (خیال) ټولنوم
دی.

په هغو سترگو کې خیال د ترکو بند شي
انتظار چې یې حلقې کا د زنجیر
(۷۵:۱۰)

• د زلفو خېل:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (زلفو) ټولنومی او (خېل) ټولنوم
دی. همدارنگه تشبیهي ترنگ هم دی (زلفي) مشبه (خېل) مشبه به او
(جوړښت، اوږدوالی) گډ صفت دی.

ډېر یې ویار زما د کار کاوه بڼه وشوه
چې زاهد په خېل د زلفو شه اسیر
(۷۵:۱۰)

• د امید زړي:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (امید) ټولنومی او (زړی) ټولنوم
دی. بلخوا یو تشبیهي ترنگ هم دی (امید) مشبه (زړي) مشبه به او گډ
صفت یې (هیله) ده.

د (غم غوبلونه) په ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (غم) ټولنومی او
(غوبلونه) ټولنوم دی. همدارنگه، یو تشبیهي ترنگ هم دی (غم) مشبه
(غوبلونه) مشبه به او گډ صفت یې (خپل، کړول) دی.

خه نشونما به کا زما د امید زړي
گرځي مې په سر د غم غوبلونه گېر و پېر
(۷۶:۱۰)

• د جدایی فوجونه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (جدایی) ټولنومی او (فوجونه) ټولنوم دی.

وخاته فوجونه مې په سر د جدایی
لور په لور هم دا غږ و آواز دی چې پېر پېر
(۷۶:۱۰)

• د مینې سر درد:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (مینې) ټولنومی او (سر درد) ټولنوم دی.

ورک به مې د مینې د سر درد نه شي حمیده !
ولي چې ترلی سره وایي سرو سپر
(۷۶:۱۰)

• د تورو زلفو کفرستان:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (تورې زلفې) ټولنومی او (کفرستان) ټولنوم دی. د ټول ترنگ په منځ کې (تورو زلفو) ستاینوم ترنگ دی (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفرستان) مشبه به او گډ صفت یې (تاریکی، توروالی) دی.

چې مې ولید کفرستان د تورو زلفو
عقل و هوښ مې له خاطرې د اسلام لار
(۷۹:۱۰)

• ځان خوړل:

پورتنی ترنگ گږنه او مانا یې (خوړېدل، مړه کېدل، وژل کېدل، سرخوړل) ده.

چې د ظلم په کمر دې تل میدان خوړ
دماغي ځان ته غره خود به دې ځان خوړ

(۸۰:۱۰)

• د اوبنو سپل:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (اوبنې) ټولنومی او (سپل) ټولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (اوبنې) مشبه (سپل) مشبه به او (حرکت او جوړښت) یې گډه ستاینه ده.

څه به نه نړېده برج د ستا د عمر
د مظلوم د اوبنو سپل یې هر زمان خوړ

(۸۰:۱۰)

• د پند پومبه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (پند) ټولنومی او (پومبه) ټولنوم دی. د (په غوړ کې پومبه اېښوول) ترنگ گړنه او مانا یې (نه اورېدل، غوړ کښول) ده.

د رقیب د پند پومبه دې پکې ایښې
چې دې نه لگي په غوړ زما آواز

(۸۲:۱۰)

• د زړه سوز:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (زړه) ټولنومی او (سوز) ټولنوم دی. دارنگه (زړه سوځول) گړنه او مانا یې (همدردي، په غم کې گډون) ده.

شه مې سوز لکه د شمعی دل افروز
په ژړا مې ځکه نه ځي د زړه سوز

(۸۴:۱۰)

• د خاطر زخم:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (خاطر) ټولنومی او (زخم) ټولنوم دی.

چې رفو کا دحمید د خاطر زخم

مونده نه شي يو دلدار هسي دلدوز
(۸۵:۱۰)

• نوخېز حسن:

دا ستاينوم ترنگ دی. (نوخېز) ستاينوم (حسن) ستايلي دی.

چې نظر په نوخېز حسن کړم د بنکليو
راته هېڅ شي د بهار د گلو خېز
(۸۵:۱۰)

• وچ گوگل:

په پورتنی ستاينوم ترنگ کې (وچ) ستاينوم (گوگل) ستايلي دی. بل
ستاينوم ترنگ (اوبسنې سترگې) دی چې (اوبسنې) ستاينوم (سترگې)
ستايلي دی.

وچ گوگل زېره گونه اوبسنې سترگې
په دعوه کې د عشق بويه دستاوېز
(۸۶:۱۰)

• شکرلب:

پورتنی ستاينوم ترنگ دوه توکي لري (شکر) او (لب). دواړه سره يوځای
شوي او يو ستاينوم يې رغولی دی. همدارنگه يو تشبیهي ترنگ هم دی
(شکر) مشبه به (لب) مشبه او (خوروالی) گډ صفت دی.

که يې لب د شکرلب زېبېلي نه دي
د حميد زبان به څه شي شکر رېز
(۸۶:۱۰)

• د ترکو بنکنخل:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوييکی (ترکو) تولنومی او (بنکنخل)
تولنوم دی.

په دعا به ځنې څه لره غوښته چا
که بنکنخل د ترکو نه وای شهيد امېز
(۸۶:۱۰)

• په لمن لاس لگول:

پورتنی ترنگ گږنه او مانا يې (مرسته او ملا تر غوښتل) ده.

زر به ورسې په داد له کمینې
لگولی دی حمید ستا په لمن لاس
(۸۹:۱۰)

• د بوسې گل و ثمر:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (بوسه) تولنومی او (گل و ثمر)
تولنوم دی. بلخوا یو تشبیهی ترنگ هم دی (بوسه) مشبه (گل و ثمر)
مشبه به او (خوږوالی او نرمښت) يې گډ صفت دی.

چې بښې گل و ثمر د بوسې ماته
هغه مخ کاندې بهار د خط و خال پس
(۹۱:۱۰)

• د آزار غشی:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (آزار) تولنومی او (غشی) تولنوم
دی. بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (آزار) قرینه (غشی) مستعارمنه
او (نظر، کتل) مستعارله دی.

د مظلوم د آزار غشی رسا لگي
هېڅ گوزار يې خطا نه درومي عبس
(۹۲:۱۰)

• له آزاره بازار موندل:

پورتنی ترنگ گږنه او مانا يې (د چا په بدمرغۍ کې خپله نیکمرغي
لیدل) ده.

هر سړی چې له آزاره بازار غواړي
د دارو په طمع زهر خوري ناکس
(۹۲:۱۰)

• د عشق فوج:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (فوج) ټولنوم دی.

چې پرې راشي د عشق فوج ټول سیاه پوښ
لا علاج له زړه گوښه شي عقل و هوښ
(۹۵:۱۰)

• د عشق دیگ ځوښېدل / دیگ ځوښېدل:
په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (دیگ ځوښېدل) ټولنوم دی. همداسې گړنه هم ده او مانا یې (لوړتیا او اوج، لوړه کچه) ده. د (شرم و ننگ سرپوښ) په ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (شرم و ننگ) ټولنومی او (سرپوښ) ټولنوم دی. بلخوا یو تشبیهی ترنگ هم دی (شرم و ننگ) مشبه (سرپوښ) مشبه به او (پټول) یې گڼه صفت دی.
راغی دیگ زما د عشق هسې په ځوښ
چې پرې نه ودري د شرم و ننگ سرپوښ
(۹۶:۱۰)

• خاورې پر سرېدل:
پورتنی ترنگ گړنه او مانا یې (بدمرغي، خوار و زارېدل) ده.
لکه زه خاورې په سر ځوښ یم په عشق کې
بادشاهان به هسې نه وي په افسر ځوښ
(۹۶:۱۰)

• مشکینې زلفې:
دا ترنگ ستاینومیز دی (مشکینې) ستاینوم (زلفې) ستایلی دی. بلخوا، تشبیهی هم ده (زلفې) له (مشکو) سره تشبیه شوي دي (زلفې) مشبه (مشک) مشبه به او گڼه وصف یې (تور رنگ او خوشبویي) ده. د دې ترڅنگ (خاورې پر سر کېدل / در په در کېدل) هم گړنې دي چې مانا یې (غم ځپلی، نتلی او ویرجن) ده.

چې مې کېږي په مشکينو زلفو مينه
در په در يم لکه باد ، خاورې په سر خوښ
(۹۷:۱۰)

• د ديد وږې مزرې :

په پورتنې ټول ترنگ کې (وږې مزرې) ستاينوم ترنگ دی (وږې) ستاينوم
(مزرې) ستايلی دی. همدا ډول په ټول ټول ترنگ کې (د) ټولوييکی (ديد)
ټولنومی او (وږې مزرې) ټولنوم دی.

په سبب د عشق دې هم را غرض نه کا
که د ديد وږې مزرې شي سل په ما پېښ
(۹۸:۱۰)

• د پېغور داغ:

په پورتنې ټول ترنگ کې (د) ټولوييکی (پېغور) ټولنومی او (داغ) ټولنوم
دی. همدارنگه يو تشبيهي ترنگ هم دی (پېغور) مشبه (داغ) مشبه به،
ګډ صفت يې (خوړ او بد لگېدل) دی.

هر يو داغ شي د پېغور راپورې نښلی
چې بې ياره مې هر دم د ژوندون وکېښ
(۱۰۰:۱۰)

• د رخسار لمبه:

په پورتنې ټول ترنگ کې (د) ټولوييکی (رخسار) ټولنومی او (لمبه) ټولنوم
دی. همدارنگه يو تشبيهي ترنگ هم دی (رخسار) مشبه (لمبه) مشبه به
او ګډ صفت يې (د وړانګو پورته کېدل، يورنگ اغېز) دی. د (حسن
فراش) په ټول ترنگ کې (د) ټولوييکی (حسن) ټولنومی او (فراش) ټولنوم
دی.

په لمبه يې د رخسار وسه ايرې شه
چې يې کېښود په فراش د حسن گام خط
(۱۰۸:۱۰)

• د مینې اور:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (مینہ) ټولنومی او (اور) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (مینہ) مشبه (اور) مشبه به او گډ صفت یې (خوړول او کړول) دی.

چې په اور د مینې بل کا بله شمع
ماه و مهر کا د خابنت خجله شمع

(۱۱۲:۱۰)

• د حیا پښه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (حیا) ټولنومی او (پښه) ټولنوم دی. همدارنگه

(د حیا پښه بنویږدل) یوه گړنه او مانا یې (شرمېدل، پزه پرېکېدل) ده.

د هغو د حیا پښه مدام بنویږي
چې یې واخېسته د نس په هوی طمع

(۱۱۳:۱۰)

• گلبدن:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (گل) ستاینوم او (بدن) ستایلی دی. بلخوا تشبیهی ترنگ دی (گل) مشبه به (بدن) مشبه او گډ صفت یې (نرموالی او پوستوالی) دی. د (سترگې پرانیستل) ترنگ گړنه او مانا یې (سترگې غړول، خېرېدل، پوهېدل) ده.

چې په مخ د گلبدن سترگې پرانیخي
غونچه نه کا سم کاته له دې دماغ

(۱۱۵:۱۰)

• د اوښو جوی:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (اوښو) ټولنومی او (جوی) ټولنوم دی.

ته په جوی زما داوښو

تازه کبېړې لکه باغ (۱۱۷:۱۰)

• د فکر توره:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (فکر) ټولنومی او (توره) ټولنوم دی. همدارنگه تشبیهی هم دی (فکر) مشبه (توره) مشبه به او (تېزوالی) یې گڼه وصف دی. د (توره اچول) ترنگ گڼه او مانا یې (برېندول، خرگندول، په زړورتیا عمل کول، ښکاره کول ډاډمن حرکت کول) ده.

اوس د فکر توره واچوه حمیده!

چې دې نشته په پښتو کې څوک حریف

(۱۲۱:۱۰)

• د عاشقی رنځ:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (عاشقی) ټولنومی او (رنځ) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عاشقی) مشبه (رنځ) مشبه به او گڼه صفت یې (ځورول او کرول) دي.

نه دی هسې زیانمن رنځ د عاشقی

چې رنځور یې و علاج ته لري شوق

(۱۲۵:۱۰)

• برنډې سترگې:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (برنډې) ستاینوم او (سترگې) ستایلی دی.

څه کرم لري د ښکلیو برنډې سترگې

چې د قتل و احتیاج ته لري شوق

(۱۲۵:۱۰)

• د غمونو امواج:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (غمونو) ټولنومی او (امواج) ټولنوم دی. د (خاطر سپړدل) ترنگ گڼه او مانا یې (ډاډمنېدل) ده.

د هوس له کنارې مې خاطر سوړ شه

د غمونو و امواج ته لري شوق (۱۲۵:۱۰)

• گل اندام:

په پورتنی ترنگ کې (گل) ستاینوم او (اندام) ستایلی دی. بلخوا تشبیهی ترنگ دی (گل) مشبه به (اندام) مشبه او گډه ستاینه یې (نرموالی او پوستوالی) دی.

هر چې خوب لکه غونچه کا په طلب د گل اندامو
په پېغور د هغو سترگې شبنم وکارې په نوک
(۱۲۷:۱۰)

• خونخوار لب:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (خونخوار) ستاینوم او (لب) ستایلی دی.

دغه خپل خونخوار لب پوښته دلبره
چې تغییر دی د حمید په څه کبل رنگ
(۱۳۲:۱۰)

• تش په توره:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (هسې، بې ځایه، خوشې، بې گټې، هېڅ) ده. (دوکان گرمول) بله گړنه او مانا یې (ځان مشهورول، خپل مینه وال زیاتول) ده.

د وفا مال و متاع پکې هېڅ نشته
تش په توره گرموي ښکلي دکان خپل
(۱۳۳:۱۰)

• د یقین سترگې:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (یقین) تولنومی او (سترگې) تولنوم دی. (د سترگې سپردل) ترنگ گړنه او مانا یې (کتل او لیدل) ده.

چې یې عشق د یقین سترگې سپردې نه دي
ځکه پر پوست ارستو په گمان عقل
(۱۳۸:۱۰)

• د خوبۍ جام:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (خوبۍ) ټولنومی (جام) ټولنوم دی. د (درد و غم ایرې) په ترنگ کې (د) ټولویيکی (درد و غم) ټولنومی (ایرې) ټولنوم دی.

سیده جام د خوبۍ نه وي په خوله ایښی

بیا ایرې د درد و غم کا پکې گول

(۱۳۹:۱۰)

• د عمر د پوال:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (عمر) ټولنومی (د پوال) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عمر) مشبه (د پوال) مشبه به او گډ صفت یې (اوردوالی او جوړښت) دی. د (عمر د پوال پر پوتل) ترنگ گړنه او مانا یې (مړل او د ژوند پای) ده.

زر په زر به دې د پوال د عمر پر پوڅي

چې یې زدويي د مظلوم د اوښو زېم

(۴۶:۱۰)

• د غرور پومبه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (غرور) ټولنومی (پومبه) ټولنوم دی. د (پند نغمه) ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (پند) ټولنومی (نغمه) ټولنوم دی.

د غرور پومبه راکاره له غورونو

واوره ښه د پند نغمه په زېر و بم

(۱۴۷:۱۰)

• د غفلت زخم:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (غفلت) ټولنومی (زخم) ټولنوم دی. بیا یو استعاري ترنگ دی (غفلت) قرینه (زخم) مستعارمنه او (سرتیتي) مستعارله دی.

د غفلت زخم به زر د ستا ناسور شي
چې پرې نه رډې د نېکخواه د پند مرهم
(۱۴۹:۱۰)

• د زلفو زنجير:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (زلفو) ټولنومي (زنخیر) ټولنوم دی. همدارنگه يو تشبیهي ترنگ هم دی (زلفي) مشبه (زنخیر) مشبه به او گډ صفت يې (جوړبنت) دی. د (عشق صحرا) په ترنگ کې (د) ټولوييکي (عشق) ټولنومي (صحرا) ټولنوم دی.

خغلوې راپسي يار زنجير د زلفو
چې د عشق په صحرا سر لکه مجنون شم
(۱۴۹:۱۰)

• اسمان په غونډو ويشتل:

پورتنی ترنگ گړنه او مانا يې (بې گټې کار کول، ناشونی کار کول) ده.

په تدبير سره تقدير کله تغيير خوري
چې دا فکر کړم اسمان په غونډو ولم
(۱۵۰:۱۰)

• د داغ شمع:

په پورتنی شعري ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (داغ) ټولنومي (شمع) ټولنوم دی.

د غم شپه مې بې ډيوې خدای هډو مه کړه
هر ما بنام شمع د داغ زه بلوم
(۱۵۱:۱۰)

• د قد همسا:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (قد) ټولنومي (همسا) ټولنوم دی. همدارنگه يو تشبیهي ترنگ هم دی (قد) مشبه (همسا) مشبه به او گډ صفت يې (جگوالی، اوږدوالی او جوړبنت) دی. د (زړه لاس) په ټول ترنگ

کې (د) تولوييکي (زړه) تولنومي (لاس) تولنوم دی. همدارنگه يو استعاري ترنگ هم دی (زړه) قرينه (لاس) مستعارمنه او (هيلې) مستعارله دی. د (زلفو کوڅه) په تول ترنگ کې (د) تولوييکي (زلفو) تولنومي (کوڅه) تولنوم دی.

واله را همسا د قد د زړه په لاس کې
په کوڅه کې ستا د زلفو شب کور پروت يم
(۱۵۶:۱۰)

• د پېغور باد:

په پورتنې تول ترنگ کې (د) تولوييکي (پېغور) تولنومي (باد) تولنوم دی.
زه که کک وای د پېغور باد به وم وړي
ولې خاورې يم په در ستا په زور پروت يم
(۱۵۷:۱۰)

• بې آبه سترگې:

په پورتنې ستاینوم ترنگ (بې آبه) ستاینوم او (سترگې) ستایلی دی.
نه شپه و ورځ ژاړم، نه له خوبه شوم بې خوبه
آب بې آبو سترگو زما ورك كا كه حق وايم
(۱۵۸:۱۰)

• د سترگو باز:

په پورتنې تول ترنگ کې (د) تولوييکي (سترگې) تولنومي (باز) تولنوم دی.
همدارنگه يو استعاري ترنگ هم دی (سترگې) قرينه (باز) مستعارمنه او (پام او التفات) مستعارله دی. د (ځير طعمه) په تول ترنگ کې (د) تولوييکي (ځيگر) تولنومي (طعمه) تولنوم دی. بلخوا د (ځيگر طعمه نيول يا وركول) گږنه او مانا يې (هر ډول قرباني وركول، ستره قرباني وركول) ده.

التفتات يې راته باز د سترگونه کا
که هر خو ورته طعمه د ځيگر نيسم
(۱۶۱:۱۰)

• غونچه خوله:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (غونچه) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی.
غونچه خوله چې په خبرو راته واکا
د نرگس په څېر کوز گورم شرمسار یم
(۱۶۲:۱۰)

• د زړه در:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویيکی (زړه) تولنومی (در) تولنوم دی.
همدارنگه استعاري ترنگ هم دی (زړه) قرینه (در) مستعارمنه او (خبرې،
هیلي ، رازونه) مستعارله دی.

دم قدم يې په پېيل د زړه د درو
د راستۍ په ستن وهلی نری تار شم
(۱۶۲:۱۰)

• د تورو زلفو کفار:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویيکی (تورې زلفې) تولنومی او (کفار)
تولنوم دی.
(تورې زلفې) بل ستاینوم ترنگ دی (تور) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی.
همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (تورې زلفې) مشبه (کفار) مشبه به
او گله صفت يې (تاریکی یا توروالی) دی.

ومي باسي د سکون له دینداری
چې بندي د تورو زلفو په کفار شم
(۱۶۳:۱۰)

• د عشق جهل:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویيکی (عشق) تولنومی او (جهل) تولنوم

دی. همدارنگه (عشق) له (جهالت) سره تشبیه شوی (عشق) مشبه (جهل)
مشبه به (ناپوهي او سرغړونه) يې گڼه صفت دی.
ځان به مړ د عشق په جهل کړم ناصحه!
وا به نه وړم زه حمید هسي پښتون يم
(۱۶۴:۱۰)

• کاره کاته:

په پورتنی کړول ترنگ کې (کاره) کړول او (کاته) کړولی دی. د دې
ترڅنگ (په څنگ کاره کتل) گړنه او مانا يې (خپه کېدل، مخالفت)
ده.

بیا په څنگ کاره کاته کاندې نگار نن
خدای دې خیر و کا په باب زما افکار نن
(۱۶۶:۱۰)

• د اوبنو باران:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (اوبنې) تولنومی او (باران) تولنوم
دی. همدارنگه یو تشبیهي ترنگ هم دی (اوبنې) مشبه (باران) مشبه به او
گڼه صفت يې (جوړښت) دی. د (پرزه غبار پرېوتل) ترنگ گړنه او مانا يې
(شکمن کېدل، ناخوښي) ده.

چې پیوست مې اوروي باران د اوبنو
پرېوتلی يې په زړه دی څه غبار نن
(۱۶۶:۱۰)

• د مخ مجمر:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (مخ) تولنومی او (مجمر) تولنوم
دی. همدارنگه یو تشبیهي ترنگ هم دی (مخ) مشبه (مجمر) مشبه به او
گڼه صفت يې (وړانگې پورته کېدل) دی. د (کسي له چشمانو لوبدل)
ترنگ گړنه او مانا يې (سترگې ډېرې دردېدل) ده.

په مجمر مې يې د مخ لوېږي له شوقه
د سپند په طور کسي له چشمانو
(۱۷۲:۱۰)

• د لبانو خراغ:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (لبان) ټولنومي او (خراغ) ټولنوم دی. همدارنگه يو تشبيهي ترنگ هم دی (لبان) مشبه (خراغ) مشبه به او گډ صفت يې (سوروالی يا سرې وړانگې) دی. د (وړه خوله) په ستاينوم ترنگ کې (وړه) ستاينوم او (خوله) ستايلي دی.

گفتگوي به يې بيا نه مونده وړه خوله
که خراغ ورته بل نه وي د لبانو
(۱۷۲:۱۰)

• د مږگانو تېره غشي:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (مږگان) ټولنومي او (تېره غشي) ټولنوم دی. (تېره غشي) ستاينوم ترنگ دی (تېره) ستاينوم او (غشي) ستايلي دی. همدارنگه يو تشبيهي ترنگ هم دی (مږگان) مشبه (تېره غشي) مشبه به او گډ صفت يې (جوړبنت او اغېز) دي.

بختر پوښ د صبر و زهد ځنې تېنتي
چې په گورت کا تېره غشي د مږگانو
(۱۷۲:۱۰)

• ميگوني شونډې:

پورتنی ترنگ تشبيهي دی (مي) مشبه به (گونه) د تشبېه توری (شونډې) مشبه (سوروالی او نشه کول) يې گډ صفت دی.

چې حميد کا په ميگونو شونډو مينه
زر به کښېني په حلقو کې د مستانو
(۱۷۳:۱۰)

• د عشق اور:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (عشق) تولنومی او (اور) تولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عشق) مشبه (اور) مشبه به او ګډ صفت یې (ګرمښت او کیفی یورنگی) دی.

هم په دا چې د عشق اور پرې زر ولګي
دا زما صورت ګډی، کرې د وښو
(۱۷۳:۱۰)

• د عشق تویری:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (عشق) تولنومی او (تویری) تولنوم دی. دلته (زرګی کېدل) ګرڼه او مانا یې (ډیر ګرانښت، له ځانه نه بېلېدونی څیز) ده.

د آشنا د عشق تویری زما زرګی شه
کرلی نه شم ځکه حکم په وکنسو
(۱۷۳:۱۰)

• د غم کانی اورېدل:

پورتنی ترنگ یوه ګرڼه او مانا یې (ډېرې اندېښنې، ډېرې پرېښانې، ډېرځور، ډېرغمونه) ده.

هی توبه د عشق له ملکه له ورشو
چې پرې اوري د غم کانی په رشو
(۱۷۴:۱۰)

• د وروځو خیال:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (وروځو) تولنومی او (خیال) تولنوم دی.

دا دیار د وروځو خیال دی نه پوهېږم
که لږم مې ټکوهی زړه په لشو
(۱۷۴:۱۰)

• د مخ بنهر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (مخ) ټولنومی او (بنهر) ټولنوم دی.

چې یې تل پکې کول سترگو خونونه
د مخ بنهر یې د زیرې مواس ونيو
(۱۷۷:۱۰)

• د عشق تندر:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (عشق) ټولنومی او (تندر) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عشق) مشبه (تندر) مشبه به او گډ صفت یې (هیبت) دی.

چې نازل شه د عشق تندر له اسمانه
ما حمید د غم لایق ورته لاس ونيو
(۱۷۷:۱۰)

• د سترگو غمزې:

په دې ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (سترگې) ټولنومی او (غمزې) ټولنوم دی.

معلومیږي ستا د سترگو له غمزو
چې یې مرگ د تېره تبغ دی راپېرزو
(۱۷۷:۱۰)

• د صبر سوبه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (صبر) ټولنومی او (سوبه) ټولنوم دی.

که ترسره مې کا خدای د صبر سوبه
د ناکس له آشنایې توبه توبه
(۱۸۸:۱۰)

• د نظر غشی:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (نظر) ټولنومی او (غشی) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (نظر) مشبه (غشی) مشبه به او ګډ صفت یې (توغېدل او لوکېدل) دی.

زړه مې وووت د دیدن د جنګ په هپه
ولي غشي د نظر په بني په چپه
(۱۸۹:۱۰)

• د غم مغل:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (غم) ټولنومی او (مغل) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (غم) مشبه به (مغل) مشبه او ګډ صفت یې (ناکراري، ظلم) دی.

په تمام جهان قراره قراري ده
په حمید د غم مغل راوخاته
(۱۹۰:۱۰)

• د مهر سپر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (مهر) ټولنومی او (سپر) ټولنوم دی.

که له غمه یې زړګۍ دوه نیمه وچوي
نه نیسي د مهر سپر و ذوالفقار ته
(۱۹۱:۱۰)

• د تورو زلفو تبغ:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (تورې زلفې) ټولنومی او (تبغ) ټولنوم دی. بلخوا د (تورې زلفې) ستاینوم ترنگ کې (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (تورې زلفې) مشبه (تبغ) مشبه به او ګډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې په تبغ د تورو زلفو ومرم بنایي
که مې بوی د مینکو درومي له تربته

(۱۹۳:۱۰)

• د خط غبار:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (خط) ټولنومی او (غبار) ټولنوم دی. بلخوا، یو اسستعاری ترنگ هم دی (خط) قرینه (غبار) مستعارمنه (ویښته، توروالی او اغېز) یې مستعارله دی.

د مراد حسن ځنې ځي پا په رکاب شه
چې یې پاڅېده د خط غبار له مخه
(۲۰۱:۱۰)

• د صبر غر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (صبر) ټولنومی او (غر) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (صبر) مشبه (غر) مشبه به او ګله صفت یې (لویوالی) دی.

په یوه نظر مې غر کاندې د صبر
هسې ویلې لکه موم د نار له مخه
(۲۰۱:۱۰)

• د عشق بنهر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (عشق) ټولنومی او (بنهر) ټولنوم دی.

که مې مېشت په زړه کې بنهر د عشق نه وي
همېشه مې له خولې څیږي شور په څه
(۲۰۴:۱۰)

• د مژگانو کاره غشي:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (مژگان) ټولنومی او (کاره غشي) ټولنوم دی. بلخوا (کاره غشي) ستاینوم ترنگ کې (کاره) ستاینوم او (غشي) ستایلی دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (مژگان) مشبه

(کاره غشي) مشبه به او گله صفت يې (چورښت او اغېز) دی.
چې په گورت کا کاره غشي د مژگانو
که يې کج گوزاروي لگي سيده
(۲۰۸:۱۰)

• د عقل ستن:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (عقل) ټولنومي او (ستن) ټولنوم
دی.

اوس په خپري گربوان مينه کړم په ښکليو
چې د عقل ستن مې ووت له کنده
(۲۱۰:۱۰)

• د عشق تبه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (عشق) ټولنومي او (تبه) ټولنوم
دی.

چې پوښتنه مې د حال نه کړې دلبره
لامې تبه د عشق نه گنې شپېره
(۲۱۳:۱۰)

• د خاطر کشور:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (خاطر) ټولنومي او (کشور) ټولنوم
دی.

هر ساعت پکې ناحق خونونه کيږي
د خاطر کشور مې ډک شه له فتوره
(۲۱۴:۱۰)

• د زړه کپه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (زړه) ټولنومي او (کپه) ټولنوم دی.
همدارنگه يو استعاري ترنگ هم دی (زړه) قرينه (کپه) مستعارمنه او
(مينه، باور) مستعارله دی.

که نبیې راته هزار لورې ژورې
د زړه کلې به له تا، نه کړم ستنې زه
(۲۲۰:۱۰)

• د فکر شخوند:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (فکر) ټولنومی او (شخوند)
ټولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (فکر) قرینه (شخوند)
مستعارمنه او (پلټنه، لټونه) مستعارله دی.

خو دې بڼه د فکر شخوند زده کړې نه دی
چپ شه مه کوه خبره لواره لواره
(۲۲۱:۱۰)

• د شونډو کوثر:

دا ترنگ ټولې دی (د) ټولوییکې (شونډې) ټولنومی او (کوثر) ټولنوم دی.
بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (شونډې) قرینه (کوثر) مستعارمنه او
(خواره، لذت) مستعارله او (خوږوالی) یې جامع وجه ده.

چې کوثر مې ستا د شونډو نصیب نه شي
خدای مې هېڅکله دا هسې شهید مه کړه
(۲۲۱:۱۰)

• د عشق نجار:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (عشق) ټولنومی او (نجار) ټولنوم
دی. همدارنگه یو تشبیهي ترنگ هم دی (عشق) مشبه (نجار) مشبه به او
گلډ صفت یې (خوړول، رنځول) دی.

چې د عشق نجار اړه کړم سر ترپایه
تن مې پروت تختې تختې شه دره دره
(۲۲۲:۱۰)

• د زړه دره:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (زړه) ټولنومی او (دره) ټولنوم دی.

بنه چي بيله مي په غم شوه د زړه دره
گوندي شي پکې لمن د وصل اړه
(۲۲۳:۱۰)

• د هجر غر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (هجر) ټولنومي او (غر) ټولنوم
دی. بلخوا، يو تشبيهي ترنگ هم دی (هجر) مشبه (غر) مشبه به او گډ
صفت يې (درونوالی) دی.

سپک سپک غر د يار د هجر هسي دروند دی
لکه ايښی په سينه وي غر د پاسه
(۲۲۴:۱۰)

• مغرور حسن:

په پورتنی ستاينوم ترنگ کې (مغرور) ستاينوم او (حسن) ستايلي دی.
په يو هسي مغرور حسن مبتلا شوم
چې لري ترنمر سپورمي نظر د پاسه
(۲۲۵:۱۰)

• د غم اور:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوييکي (غم) ټولنومي او (اور) ټولنوم دی.
همدارنگه يو تشبيهي ترنگ هم دی (غم) مشبه (اور) مشبه به او گډ
صفت يې (تاو، سوز) دی.

خوک و کومي خواته وتښتي ځان خلاص کا
په تمامي دنيا پورې د غم اور شه
(۲۲۵:۱۰)

• د بلا په لکۍ سپرېدل:

دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (پر کړاو کې کېوتل، تر گواښ لاندې راتلل)
ده.

څه حاکم څه رعيت څه غير وزير

جهان وارې د بلا په لکۍ سپور شه

(۲۶:۱۰)

• د حکم جام:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (حکم) ټولنومی او (جام) ټولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (حکم) قرینه (جام) مستعارمنه او (واگې، واك) مستعارله دی.

شه به شور نه وي د هند په میخانه کې

چې اورنگ څخه د حکم جام نسکور شه

(۲۲۶:۱۰)

• د وصل بنهر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (وصل) ټولنومی او (بنهر) ټولنوم دی. د (هجران فوج) په ترنگ کې (د) ټولوییکې (هجران) ټولنومی او (فوج) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهي ترنگ هم دی (هجران) مشبه (فوج) مشبه به او گډ صفت یې (ځواک او زور) دی.

تار په تار یې کړ زما د وصل بنهر

د هجران فوج له کومه لوري سور شه

(۲۲۸:۱۰)

• د طمعې زنجیر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (طمعې) ټولنومی او (زنجیر) ټولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهي ترنگ هم دی (طمعه) مشبه (زنجیر) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت) دی.

نور قیدونه وارې سهل دي حمیده !

خو په غاړه دې د طمعې زنجیر مه شه

(۲۳۱:۱۰)

• پرېشانه زلفې:

په پورتنی ستاینوم ترنگ دی (پرېشانه) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. د

(زړه جمع کېدل یا زړه راټولېدل) ترنگ گړنه او مانا يې (بې غمه کېدل، له اندېښنو خلاصېدل) ده.

هېڅ مې زړه پرېشانو زلفو جمع نه کا
دغه دین په هندو بار کې نه وو نه شه
(۲۳۱:۱۰)

• د گومان لینده:

دا ترنگ تولي دی (د) تولویيکی (گومان) تولنومی او (لینده) تولنوم دی.
د (باور غشی) په شعري ټول ترنگ کې (د) تولویيکی (باور) تولنومی او
(غشی) تولنوم دی.

که هر خو کړي د گومان لینده بر کنبه
د باور غشی به لك نه کړي له نښه
(۲۳۴:۱۰)

• د مرگ مزی:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) تولویيکی (مرگ) تولنومی او (مزی) تولنوم
دی.

چې هر خو د مرگ مزی ورته ښووه شي
څه به نه شي د حمید غزاله خوبه
(۲۳۴:۱۰)

• تنکی خوله:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (تنکی) ستاینوم او (خوله) ستایلی دی. د
(زړه تنگېدل) ترنگ گړنه او مانا يې (خپه کېدل، پریشانه کېدل) ده.

چې يې ستا د تنکی خولې تصور واخېست
په دا فکر کې غونچه شوه په زړه تنگه
(۲۴۰:۱۰)

• د عشق بې دمه مار:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) تولویيکی (عشق) تولنومی او (بې دمه مار)

تولنوم دی. بلخوا (بې دمه مار) ستاینوم ترنگ دی چې (بې دمه) ستاینوم او (مار) ستایلی دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عشق) مشبه (بې دمه مار) مشبه به او گډ صفت یې (نا درملنه او لاعلاجی) ده.

چې چیچلی دې د عشق بې دمه مار یم
خود به دم راخخه وکاري تر دمه
(۲۴۷:۱۰)

• د مخ گل:

دا ترنگ تولي دی (د) تولویکی (مخ) تولنومی او (گل) تولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (مخ) مشبه (گل) مشبه به او گډ صفت یې (بنکلا) ده. د (زړه شگوفه) په تول ترنگ کې (د) تولویکی (زړه) تولنومی او (شگوفه) تولنوم دی. همدارنگه داهم یو تشبیهی ترنگ دی (زړه) مشبه (شگوفه) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت) دی.

چې یې گل د ستا د مخ په گربوان کښېښو
شگوفه د زړه په وینو کې غرقاب شوه
(۲۵۷:۱۰)

• د کامل عشق زلزله:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (کامل عشق) تولنومی او (زلزله) تولنوم دی. د (کامل عشق) په ستاینوم ترنگ کې (کامل) ستاینوم او (عشق) ستایلی دی.

زلزله د کامل عشق راباندې نه وه
چې د تن مانی مې زېر و زېر نه شوه
(۲۰۹:۱۰)

• د قیامت سېلاب:

دا ترنگ تولي دی (د) تولویکی (قیامت) تولنومی او (سېلاب) تولنوم

دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (قیامت) مشبه (سپلاب) مشبه
به او گله صفت یې (ویجاړول) دی.

خدای دې زر که د قیامت په سپلاب وړانې
داله گنده د نفاق ډکې بستی
(۲۶۴:۱۰)

• منگری، زلفی:

دا ترنگ ستاینومیز دی (منگری) ستاینوم او (زلفی) ستایلی دی.

د آشنا د منگرو زلفو په خیال کې
موی په موی راباندې زهر د منگور ځي
(۲۶۴:۱۰)

• وچې سترگې:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (وچې) ستاینوم او (سترگې) ستایلی دی.

چې د وچو سترگو شرم مې پرې پټ شي
راپرې ایبسی د ستا غم هومره نونه دی
(۲۶۹:۱۰)

• د پرهېز مزی:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویبکی (پرهېز) تولنومی او (مزی) تولنوم
دی. بلخوا، یو استعاری ترنگ هم دی (پرهېز) قرینه (مزی) مستعارمنه
او (ځواک، قوت، سختوالی) مستعارله دی.

چې په خپل دم و افسون رایشی بنکلي
د پرهېز په مزرو واچوي وري
(۲۷۳:۱۰)

• زري فکر:

پورتنی شعري ترنگ ستاینومیز دی (زري) ستاینوم او (فکر) ستایلی دی.

څه عجب ساده رنگین وایې حمیده!
دا زري فکر دې مه شه نظري
(۲۷۴:۱۰)

• د شگو پری:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (شگو) تولنومی او (پری) تولنوم دی. همدارنگه (د شگو پری غړل) گړنه او مانا يې (هېڅ ، بې مانا، بې گټې او ناشونی کار کول) ده. د (لېچي غړل) ترنگ هم گړنه او مانا يې (اراده، هوډ ، چمتو کېدل) ده.

چې له تا زهد و پرهېز ته لېچې غړي
هغه غړي په مانا د شگو پري
(۲۷۵:۱۰)

• د غمونو غوتې:

پورته ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (غمونه) تولنومی او (غوتې) تولنوم دی. همدارنگه يو تشبیهي ترنگ هم دی (غمونه) مشبه (غوتې) مشبه به او گله صفت يې (جوړښت) دی. د (د زړه غوتې سپرل) ترنگ گړنه او مانا يې (د زړه رازونه / خبرې ښکاره کول). همداسې (شونډې سپرل) هم گړنه او مانا يې (خندېدل) ده.

په خندا کې څخو شونډې راوسپره
که مې غوتې د غمونو له زړه سپرې
(۲۸۱:۱۰)

• د عشق مزی:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوييکی (عشق) تولنومی او (مزی) تولنوم دی. همدارنگه يو تشبیهي ترنگ هم دی (عشق) مشبه (مزی) مشبه به او گله صفت يې (زور و ځواک) دی. د (خپرې خټل) ترنگ گړنه او مانا يې (چاته گواښېدل، څوک ننگول) ده.

عاقبت د عشق مزی راباندې ترپ کا
چې خټلې يې مدام راته خپرې
(۲۸۱:۱۰)

• د تورو زلفو پری:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (تورې زلفې) تولنومی او (پری) تولنوم دی. د (تورو زلفو) ترنگ ستاینومیز دی (تورې) ستاینوم او (زلفې) ستایلی دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (تورې زلفې) مشبه (پری) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت) دی.

بیا به څوک ته په زندی او پزان وژني
چې دې څوړند کړه د تورو زلفو پری
(۲۸۳:۱۰)

• د آهونو لوگی:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (آهونو) تولنومی او (لوگی) تولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (آهونه) مشبه (لوگی) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت) دي.

بیا له کومه رخه اور په حمید بل شه
چې له خولې یې د آهونو لوگی کېږي
(۲۸۶:۱۰)

• غوني زیرېدل:

دا ترنگ یوه گڼه او مانا یې (وېرېدل، وارخطا، بوړنېدل) ده.
چې حمید د یار له غم کا سوې کرېږه
د پېریانو غوني زیرې د پوان په دوک شي
(۲۸۹:۱۰)

• د خط شپه:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (خط) تولنومی او (شپه) تولنوم دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (خط) مشبه (شپه) مشبه به او گډ صفت یې (رنگ، توروالی) دی.

هسې شپه د یار د خط راباندې راغله
چې هرگز به تر قیامتہ سحر نه شي
(۲۹۱:۱۰)

• د هجر تشنك:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (هجر) ټولنومی او (تشنك) ټولنوم دی. د (وصال کوثر) په ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (وصال) ټولنومی او (کوثر) ټولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنگ هم دی (وصال) قرینه (کوثر) مستعارمنه (خواره) مستعارله او (خوروالی) وجه جامع ده.

چې وهلی وي تشنك د یار د هجر

تسلي يې د وصال په کوثر نه شي

(۲۱۹:۱۰)

• د زړه مجلس:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (زړه) ټولنومی او (مجلس) ټولنوم دی. د (زړه مجلس تود بدل) ترنگ گړنه او مانا يې (خوښېدل) ده.

خو اغاز پکې د مینې سرود نه شي

په نور څه به دا مجلس د زړه تود نه شي

(۲۹۲:۱۰)

• د عاشقی تور دېو:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکي (عاشقي) ټولنومی او (تور دېو) ټولنوم دی. د (تور دېو) ترنگ ستاینومیز دی (تور) ستاینوم او (دېو) ستایلی دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (عاشقي) مشبه (تور دېو) مشبه به او گډ صفت يې (وحشتناك او ناوړه جوړښت) دی.

چې يې ووهي تور دېو د عاشقی

هېڅ محنت يې د جهان په افسون نه شي

(۲۹۲:۱۰)

• خوږې شونډې:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (خوږې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی. د (تریخ صبر) ستاینوم ترنگ کې (تریخ) ستاینوم او (صبر) ستایلی دی.

چې تر خولې يې شي خواره د خوږو شونډو

هغه زړه به ترخه صبر ته ستون نه شي
(۲۹۳:۱۰)

• نامحرم ساقی:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (نامحرم) ستاینوم او (ساقی) ستایلی دی. د
(خان وینې خېل) ترنگ گړنه او مانا یې (کړاو او درد زغمل) ده.

چې پرده شي نامحرم ساقی ته سپرده
د شرابو په های وینې د خان خېلي
(۲۹۴:۱۰)

• د وصال خواږه:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویيکی (وصال) تولنومی او (خواږه) تولنوم
دی. همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (وصال) مشبه (خواږه) مشبه به
او گډ صفت یې (کیفیت، جوړښت) دی.

د وصال خواږه مې زهر شو کهېږم
پکې غم د جدایي زر زر راغی
(۲۹۵:۱۰)

• د هجر آسیا:

دا ترنگ تولی دی (د) تولویيکی (هجر) تولنومی او (آسیا) تولنوم دی.
بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (هجر) مشبه (آسیا) مشبه به او گډ
صفت یې (خور، رنخ او ټکېدل) دی.

خه بلا سخته دانه یم نه پوهېږم
چې کسیا نه شوم د هجر په آسیا کې
(۲۹۶:۱۰)

• د مخ خراغ:

دا ترنگ تولی دی (د) تولویيکی (مخ) تولنومی او (خراغ) تولنوم دی.
همدارنگه یو تشبیهی ترنگ هم دی (مخ) مشبه (خراغ) مشبه به او گډ
صفت یې (بنکلا او وړانگې خپرول) دی.

چې خراغ د يار د مخ راته بل نه وي
زه په گور کې گنم خپسر په دا کور کې
(۲۹۹:۱۰)

• شين زړه:

دا ترنگ ستاينوميز دی (شين) ستاينوم او (زړه) ستايلي دی. بلخوا د (زړه) شين کېدل) بيا گړنه او مانا يې (له کړاوو سترېدل، خورېدل، کړېدل او رنځېدل) ده.

دا زما له غمه شين زړه پکې خيال د يار د شونډو
هسې رنگ زب و زينت کا لکه می په شنه پياله کې
(۳۰۱:۱۰)

• شهلا سترگي:

په دې ستاينوم ترنگ کې (شهلا) ستاينوم او (سترگي) ستايلي دی.
هسې رنگ سحر و جادو کا په نظر د شهلا سترگو
نه يې سيال په هند کې شته دی نه ثاني په بنگاله کې
(۳۰۱:۱۰)

• گلگون مخ:

دا ترنگ تشبېهي دی (گل) مشبه به (گون) د تشبېه توری (مخ) مشبه او
گډ صفت يې (بنکلا او جوړښت) دی.
خال و خط په گلگون مخ کې د دلبرو دا مثال کا
لکه پروت وي غځېدلی خرقه پوش په دو شاله کې
(۳۰۲:۱۰)

• خونړی سترگي:

پورتنی ترنگ ستاينوميز دی (خونړی) ستاينوم او (سترگي) ستايلي دی.
چې د ستا له خونړو سترگو آشنا شي
تل به ویر وي د هغو په خپلخاني
(۳۰۶:۱۰)

• د زلفو شب قدر:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (زلفې) تولنومی او (شب قدر) تولنوم دی. بلخوا تشبیهی ترنگ هم دی (زلفې) مشبه (شب قدر) مشبه به او گډ صفت یې (بنکلا، خوشبویی او رنگ) دی.

چې روزي يې شه شب قدر ستا د زلفو
کوم شبگير و، روزي شوی د شاني
(۳۰۶:۱۰)

• د اوبنو دُر گوهر:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (اوبنو) تولنومی او (دُر گوهر) تولنوم دی. بلخوا تشبیهی ترنگ هم دی (اوبنې) مشبه (دُر او گوهر) مشبه به او گډ صفت یې (جوړښت او ارزښت) دی.

له لمنو دُر گوهر د اوبنو بویه
تیارې د یار د خیال د مهمانی
(۳۰۷:۱۰)

• یاقوتې شونډې:

پورتنی ترنگ ستاینومیز دی (یاقوتې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

تویول به ورته چا گوهر د اوبنو
که موندی یاقوتې شونډې شوی ارزانی
(۳۰۸:۱۰)

• د سترگو تبغ:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (سترگې) تولنومی او (تبغ) تولنوم دی. بلخوا یو استعاری ترنگ هم دی (سترگې) قرینه (تبغ) مستعارمنه (نظر) مستعارله او وجه جامع یې (یورنگ تگ یا حرکت) دی. د (سترگو) تبغ تېزول (ترنگ گړنه او مانا یې (خان بنکلی کول / سینگارل، پسولل)

۵۵

د رنجو په بات دې تبغ د سترگو تېز کړ
بیا به توی کړې نه پوهیږم د چا وینې

(۳۱۰:۱۰)

• د شبنم او بڼې:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييكي (شبنم) تولنومي او (اوبڼې) تولنوم دى. بلخوا يو استعارى ترنگ هم دى (شبنم) قرينه (اوبڼې) مستعارمنه (خاشكي) مستعارله او وجهه جامع يې (جوړښت) دى. د (وينې ژړل) ترنگ گرڼه او مانا يې (درد گالل / زغمل) ده.

د دې دوو ورځو شپو په آشنايي كې

د شبنم په اوبنو ژاړي لاله وينې

(۳۱۱:۱۰)

• مشكين خال:

په پورتنې ستاينوم ترنگ كې (مشكين) ستاينوم او (خال) ستايلي دى.

مشكين خال دې په سرو شونډو هسې زېب كا

لكه مست په ميخانه كې ملنگ كښېني

(۳۱۱:۱۰)

• د عشق بلا:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييكي (عشق) تولنومي او (بلا) تولنوم دى. بلخوا تشبېهي ترنگ هم دى (عشق) مشبه (بلا) مشبه به او گډ صفت يې (مصيبت او ناورين) دى.

هسې زه د عشق بلا په خيږ گڼمه

لكه څوك په خوله كې خونې د پلنگ كښېني

(۳۱۲:۱۰)

• د مخ اور:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييكي (مخ) تولنومي او (اور) تولنوم دى. بلخوا تشبېهي ترنگ هم دى (مخ) مشبه (اور) مشبه به او گډ صفت يې (ورانگې) دى.

كه دې خط په خاكستر څپلي نه وي

د مخ اور به دې تر اوسه و ملك سوي
(۳۱۵:۱۰)

• مه جبين:

پورتنی ترنگ تشبیهی دی (مه) مشبه به (جبین) مشبه او گډ صفت یې
(بنکلا او جوړښت) دی.

د ډیوی د بلولو حاجت نشته
په هغه کور کې چې ناست مه جبین ته یې
(۳۱۹:۱۰)

• د زړه غوټه:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (زړه) ټولنومی او (غوټه) ټولنوم دی.
بلخوا یو استعاري ترنگ هم دی (زړه) قرینه (غوټه) مستعارمنه (خبره)
مستعارله دی. د (د زړه غوټه پرائتل) ترنگ گړنه او مانا یې (راز
برسپړول، د زړه خبره ویل) ده.

دم و خود به وي ولاړ د غم له گوټه
پرائتی به چاته نه شي د زړه غوټه
(۳۲۳:۱۰)

• مخ په تبي- تور:

دا ترنگ یوه گړنه او مانا یې (شرمېدل، گرمېدل) ده. د (په خره سورول)
ترنگ هم یوه گړنه او مانا یې (شرمېدل، گرمېدل) ده.

چې مې یار په سفر تللی زه په کور یم
گویا مخ په تبي- تور او په خره سور یم
(۳۲۶:۱۰)

• د هجران بلا:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (هجران) ټولنومی او (بلا) ټولنوم
دی. بلخوا یو تشبیهی ترنگ هم دی (هجران) مشبه (بلا) مشبه به او گډ
صفت یې (مصیبت او رنج) دي.

رښه راوړلې آشنا په سفر تللی
ډېر مې وکړ د هجران په بلا صبر
(۳۲۷:۱۰)

• د هجران ناسور:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (هجران) ټولنومی او (ناسور)
ټولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنگ هم دی (هجران) قرینه (ناسور)
مستعارمنه (کړاو و رنځ) مستعارله دی. د (سترگې وا کول) ترنگ گڼه
او مانا یې (غړول، څېرېدل) ده.

د آشنا په بنکلي مخ مې سترگې وا کړې
په ناسور مې د هجران، پورې دوا کړې
(۳۳۰:۱۰)

• د حسن توره:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (حسن) ټولنومی او (توره) ټولنوم
دی. تشبیهي ترنگ هم دی (حسن) مشبه (توره) مشبه به او گډ صفت یې
(اغېز) دي.

لسم کال هسې اوبه ورکړې مشهورې
چې یې وواکه چورنگ د حسن توري
(۳۴۴:۱۰)

• د مخ شمع:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکي (مخ) ټولنومی او (شمع) ټولنوم
دی. تشبیهي ترنگ هم دی (مخ) مشبه (شمع) مشبه به او گډ صفت یې
(بنکلا او وړانگې) دی.

چې یې بله د مخ شمع روانه شي
هغه دم ورباندې جمع پروانه شي
(۳۵۱:۱۰)

• خام خُمار:

پورتنی ترنگ ستاینومیز دی (خام) ستاینوم او (خُمار) ستایلی دی.

خام خُمار یې د تقوی له سره کوز شو

شور و شر چې یې کاوه پوه په رموز شو

(۳۵۸:۱۰)

• د غرور آس:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (غرور) تولنومی او (آس) تولنوم

دی. بلخوا تشبیهی ترنگ هم دی (غرور) مشبه (آس) مشبه به او گډ

صفت یې (خېز وهل، هوایی تگ) دی.

هی توبه د احتساب له وچو پوچو

د غرور آس مې واهه په کوچو پوچو

(۳۵۹:۱۰)

• د قهر سرې لمبې:

دا ترنگ تولی دی (د) تولویکی (قهر) تولنومی او (سرې لمبې) تولنوم

دی. د (سرې لمبې) ترنگ ستاینومیز دی (سرې) ستاینوم او (لمبې)

ستایلی دی. بلخوا، تشبیهی ترنگ هم دی (قهر) مشبه (سرې لمبې)

مشبه به او گډ صفت یې (گرمبنت، تودوالی) دی. د (تورو سترگو سره

کول) ترنگ گډه او مانا یې (غوسه بنکاره کول / بنوول) ده.

که یو ځل درباندي توري سترگې سرې که

سرې لمبې به دې د قهر مړې ایرې که

(۳۶۲:۱۰)

• د قهر زهر:

دا ترنگ تولی دی (د) تولویکی (قهر) تولنومی او (زهر) تولنوم دی.

بلخوا یو تشبیهی ترنگ هم دی (قهر) مشبه (زهر) مشبه به او گډ صفت

یې (بدي، تريخوالی) دی. د (پرزهر زهر او بنستل) ترنگ هم گډه او مانا

یې (د پره غوسه) ده.

چې یې واوښته په زړه د قهر زهر
په دا شور یې کړ خبر حاکم د ښهر
(۳۶۳:۱۰)

• د زړه زخم:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (زړه) تولنومى او (زخم) تولنوم دى.

د زړه زخم يې تر خولې سرايت وکړ
د سکوت پېه يې دا کفايت وکړ
(۳۶۹:۱۰)

• د سپورمى شمع:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (سپورمى) تولنومى او (شمع) تولنوم
دى. بلخوا يو تشبېهي ترنگ هم دى (سپورمى) مشبه به (شمع) مشبه او
گله صفت يې (رڼا او روښنايي) ده.

بله شپه چې ځاى په ځاى د سپورمى شمعي
بلي کړې وې و ځان ته هرې جمعې
(۳۷۲:۱۰)

• د حسن نور:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (حسن) تولنومى او (نور) تولنوم دى.

هسې شان يې جلوه گر د حسن نور شو
چې ښکاره په قصر بام طيور د طور شو
(۳۷۴:۱۰)

• د زړه پروانه:

په پورتنى تول ترنگ کې (د) تولوييکى (زړه) تولنومى او (پروانه) تولنوم
دى. بلخوا يو استعارى ترنگ هم دى (زړه) قرينه (پروانه) مستعار منه
(حرکت) مستعار له دى.

پروانه مې شو د زړه د پر نه پاتې
ستا د مخ په ډيوه سوې کانې ماتې
(۳۷۵:۱۰)

• د محبت لمبه:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکي (محبت) تولنومي او (لمبه) تولنوم دی. تشبیهي ترنگ هم دی (محبت) مشبه (لمبه) مشبه به او گډ صفت يې (رنخول، سوخول) دی.

په لمبه د محبت موټی ایرې
کپوتلي د غمونو په گیرې
(۳۷۸:۱۰)

• د کړو وروخو لینده:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکي (کړې وروخې) تولنومي او (لینده) تولنوم دی. د (کړې وروخې) ترنگ ستاینومیز دی (کړې) ستاینوم او (وروخې) ستایلی دی. بلخوا یو تشبیهي ترنگ هم دی (کړې وروخې) مشبه (لینده) مشبه به او گډ صفت يې (کوړوالی او جوړښت) دی.

د کړو وروخو لینده په لاس بر کنبه
کاره غشي د مژگانو سم په ننبه
(۳۸۰:۱۰)

• سنگین زړه:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (سنگین) ستاینوم او (زړه) ستایلی دی.

په هنر د پاکوبی چې آغاز گیت کړ
سنگین زړه لکه دانه کور و چیت کړ
(۳۸۳:۱۰)

• د عقل لښکر:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکي (عقل) تولنومي او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا یو استعاري ترنگ هم دی (عقل) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و

خواک) مستعارله دی.

یکه تاز حسن دې هسې په خېز کړ
چې لښکر مې یې د عقل په گړېز کړ
(۳۸۶:۱۰)

• د عقل پښې:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوییکې (عقل) تولنومی او (پښې) تولنوم دی. د
(په زاری پښې نیول) ترنگ یوه گړنه او مانا یې (د پره زاري او عاجزي)
د.

که هر خو مې په زاری د عقل پښې
نیوې، نه ودرېده لږ د ځان په بڼې
(۳۸۶:۱۰)

• د ادب شیشه:

دا ترنگ ستاینومیز دی (د) تولوییکې (ادب) تولنومی او (شیشه) تولنوم
دی.

دایره د تحمل شوه باندې تنگه
د ادب شیشه یې وویشته له سنگه
(۳۸۸:۱۰)

• تورې طالع:

په پورتنی ستاینوم ترنگ کې (تورې) ستاینوم او (طالع) ستایلی دی.
بلخوا، استعاري ترنگ هم دی (طالع) قرینه (تور) مستعارمنه (بد او
ناوړه) مستعارله دی.

د عاشق تورې طالع، څه خو وېرېښه
گوندې وکه باندې یار د مهر پېښه
(۳۹۴:۱۰)

• د گلو خرمن:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولوییکې (گلو) تولنومی او (خرمن) تولنوم

دی.

په پالنگ لکه د گلو خرمن پرپووت
که لوگری په چمن د گلو پرپووت
(۳۹۴:۱۰)

• د مخ لمبه:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (مخ) تولنومی او (لمبه) تولنوم دی.
بلخوا، استعاري ترنگ هم دی (مخ) قرينه (لمبه) مستعارمنه (د بنکلا او
بنايست وړانگې) مستعارله دی.

سرومال زما د مخ په لمبه بس
لکه خس هسي سپخي په هر نفس
(۳۹۷:۱۰)

• د زړه لال:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (زړه) تولنومی او (لال) تولنوم دی.
بلخوا، يو تشبيهي ترنگ هم دی (زړه) مشبه (لال) مشبه به او گډ وصف
يې (سوروالی او جوړښت) دی.

د زړه لال د عشق ساز په ترجم کي
خوله په مهر عذر خواه په تبسم کي
(۳۹۸:۱۰)

• لاس په غوړ :

دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (بېزار، توبه ايستونکی) ده.

د اغيارو له مجلسه لاس په غوړ
شماره خان د يار د مينې په در وړ
(۳۹۸:۱۰)

• د مهر دم:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولوییکې (مهر) ټولنومی او (دم) ټولنوم دی.

چې یې دم ورباندې ډېر د مهر پو کړ

بې رحمۍ شلولی زخم یې رفو کړ

(۳۹۸:۱۰)

• د سترگو اوبه:

دا ترنگ ټولې دی (د) ټولوییکې (زړه) ټولنومی او (لال) ټولنوم دی.

بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (سترگې) قرینه (اوبه) مستعارمنه او

مستعار (اوبنکې) مستعارله او وجه جامع یې (جوړښت) دی.

له خسته یې د یارانو کړم بیان څه

په اوبو د سترگو لاس وینځم عیان څه

(۴۰۰:۱۰)

• د امید لال:

دا ترنگ ټولې دی (د) ټولوییکې (امید) ټولنومی او (لال) ټولنوم دی.

چې همای باندې د بخت سایه گستر شو

د امید لال یې روشن په خاکستر شو

(۴۰۲:۱۰)

• د عقل چمبه:

دا ترنگ ټولې دی (د) ټولوییکې (عقل) ټولنومی او (چمبه) ټولنوم دی.

بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (عقل) قرینه (چمبه) مستعارمنه (واک

او ځواک) مستعارله دی.

مینه نه اوسي د عقل په چمبه کې

پټ ساته نه شي بڅری په پومبه کې

(۴۱۰:۱۰)

• میگون حسن:

پورتنی ترنگ تشبیهی دی (می) مشبه به (گون) د تشبیه توری او (حسن)

مشبهه دی. همدارنگه (میگون) ستاینوم او (حسن) ستایلی دی، په دې توگه پورتنی ترنگ ستاینومیز هم دی. د (آتشی شونډې) ستاینوم ترنگ کې (آتشی) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی.

چې په مینه د میگون حسن خراب شو
په آتش د آتشی شونډو کباب شو
(۴۱۲:۱۰)

• د وروځو محراب:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوییکې (وروځو) تولنومی او (محراب) تولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (وروځې) مشبهه (محراب) مشبهه به او گډ صفت یې (جوړښت) دی.

په قیام، که په سجود، که په رکوع دی
و محراب ته یې د وروځو په رجوع دی
(۴۱۳:۱۰)

• د جمال ډیوه:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوییکې (جمال) تولنومی او (ډیوه) تولنوم دی.

په ډیوه یې د جمال په هر پرتو
پروانه په سرومال دی ورته دو
(۴۱۳:۱۰)

• د کینې، غصې لښکر:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوییکې (کینې او غصه) تولنومی او (لښکر) تولنوم دی. بلخوا، یو استعاري ترنگ هم دی (کینه و غصه) قرینه (لښکر) مستعارمنه (زور و ځواک) مستعارله دی.

د کینې غصې لښکر په هجوم ټول شو
یک منت د نازنین په غولي غول شو
(۴۱۴:۱۰)

• گوته په غاښېدل:

دا ترنگ گرنه او مانا يې (هېښېدل، حيرانېدل) ده.
د حسرت گوتې په غاښ کړې هندو گبر
وې يې گورئ دا بي جرمه جور جبر
(۴۱۴:۱۰)

• د سپينو اوبنو سيند:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکي (سپيني اوبنې) تولنومي او (سيند)
تولنوم دی. د (سپيني اوبنې) ستاينوم ترنگ کې (سپيني) ستاينوم او
(اوبنې) ستايلي دی. د (غم غبار) تول ترنگ کې (د) تولوييکي (غم)
تولنومي او (غبار) تولنوم دی.

ته يې سيند د سپينو اوبنو په مخ باندې
کړه يې زړه د غم غبار تر سپاهي لاندې
(۴۱۶:۱۰)

• د فکر دروازه:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکي (فکر) تولنومي او (دروازه) تولنوم دی. د
(فکر دروازه لري کول) ترنگ گرنه او مانا يې (پام کول، خيړېدل، غوږ
نيول) ده.

واړه يو ځله آغازې کړې خبرې
هر يوه کړه دروازه د فکر لري
(۴۲۰:۱۰)

• د کرم اوبه:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکي (کرم) تولنومي او (اوبه) تولنوم دی.
بلخوا، تشبیهي ترنگ هم دی (کرم) مشبه (اوبه) مشبه به او گله صفت
يې (سرول، له غضب او اور سره ضدیت) دی. د (غضب اور) تول ترنگ
کې (د) تولوييکي (غضب) تولنومي او (اور) تولنوم دی. بلخوا، تشبیهي
ترنگ هم دی (غضب) مشبه (اور) مشبه به او گله صفت يې (کړول،
رنځول، له کرم، سوږوالي او اوبو سره ضدیت) دی.

د کرم په اوبو مړ د غضب اور کره
ببرته وچار وڅه سخ زما په کور کره
(۴۲۳:۱۰)

• گرمې اوبې:

پورتنی ترنگ ستاینومیز دی (گرمې) ستاینوم او (اوبې) ستایلی دی.
د یتیم د گرمو اوبنو په گداز پرو
د بېکس و بېچاره په سوز و ساز پرو
(۴۳۰:۱۰)

• د ناز پی:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (ناز) تولنومی او (پی) تولنوم دی.
وې پی وایه ای د ناز په پیو لویه
بسم الله له بسم الله اغازی بویه
(۴۴۱:۱۰)

• د هجر تبغ:

په پورتنی تول ترنگ کې (د) تولویکی (هجر) تولنومی او (تبغ) تولنوم
دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (هجر) مشبه (تبغ) مشبه به او گډ
صفت یې (خورول و رنځول) دی.

که وایم مه څه ملالېږي، ملالېږم
که وایم څه په تبغ د هجر حلالېږم
(۱۰:۴۵۴)

• د هجران تاب:

دا ترنگ تولي دی (د) تولویکی (هجران) تولنومی او (تاب) تولنوم دی.
چې له تابه د هجران بې آب و تاب شو
له خپل زړه سره په دا سوال و جواب شو
(۴۶۴:۱۰)

• د زني سبب:

په دې تول ترنگ کې (د) تولویکی (زني) تولنومی او (سبب) تولنوم دی.

بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (زنه) مشبه (سبب) مشبه به او گډ صفت
یې (بنکلا او جوړښت) دی.

• وار و پار خطا کېدل:

دا ترنگ گڼه او مانا یې (ډارېدل، بوړنېدل) ده.

بې آسیبه سبب د زني ور عطاء شو

په تش بوی سره یې وار و پار خطا شو

(۴۷۳:۱۰)

• د لبانو لال:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (لبان) ټولنومی او (لال) ټولنوم دی.

بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (لبان) مشبه (لال) مشبه به او گډ صفت
یې (سوروالی) دی.

لایي لعل د لبانو درخشان وو

د غمزي تبغ يې تېره په هغه شان وو

(۴۷۸:۱۰)

• د سترگو خار:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (سترگي) ټولنومی او (خار) ټولنوم دی.

همدارنگه یوه گڼه هم ده او مانا یې (خند، مانع، غماز او رقیب) ده.

چې شاهد د هر شاهد د سترگو خار

لکه گل په مخ نگار په زړه افکار

(۵۰۶:۱۰)

• د غوږو ډر:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (غوږو) ټولنومی او (ډر) ټولنوم دی.

بېرته وچار اېسته ترکو ډر د غوږو

جوهریانو ته د دې ډرو په زوږو

(۵۳۹:۱۰)

• د امید کمند:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (أميد) تولنومى او (کمند) تولنوم دى.

چې کمند مې ورته ايښى د امید دى
که مې ونيوه ستا فضل غوره صيد دى
(۵۵۸:۱۰)

• لاس اوږدول:

دا ترنگ گږنه او مانا يې (مرسته غوښتل، خير غوښتل) ده.

و هر خيز ته چې يې لاس اوږد د آرزو شه
په آرزو يې د شرف قبول پېرزو شه
(۵۷۳:۱۰)

• د امید بروسه غونچه:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (أميد) تولنومى او (بروسه غونچه)
تولنوم دى. د (بروسه غونچه) ترنگ ستاينوميز دى (بروسه) ستاينوم او
(غونچه) ستايلي دى.

د نسيم په خپر پېره په باغ زما کره
د امید بروسه غونچه مې په خدا کره
(۵۷۷:۱۰)

• د هجر رنځ:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (هجر) تولنومى او (رنځ) تولنوم دى.
بلخوا، يو تشبيهي ترنگ هم دى (هجر) مشبه (رنځ) مشبه به او گډ صفت
يې (خوړول او کړول) دى.

خاصيت د شفا نه دى ځنې تللى
پرې رغېږي رنځ د هجر پرېستلى
(۵۸۳:۱۰)

• د عشق ژامه:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (عشق) تولنومى او (ژامه) تولنوم دى.

چې ژوولی د عشق ژامو په خوند نه وي
د هغه ژوي به هېچرې خوند نه وي
(۵۸۸:۱۰)

• د سخن دُر:

په پورتنی ټول ترنگ کې (د) ټولویيکی (سخن) ټولنومی او (دُر) ټولنوم دی. بلخوا، تشبیهی ترنگ هم دی (سخن) مشبه (دُر) مشبه به او گډ صفت یې (ارزښت) دی.

خو د زړه په وینو وللي مخ د سخن شي
سرخروبي هومره در د سخن شي
(۵۹۳:۱۰)

• د زړه د غورږو دُر:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (زړه، غورږ) ټولنومی او (دُر) ټولنوم دی.

چې په میاشت شي لکه میاشت یوه دهره
ده د زړه د غورږو دُر هغه خبره
(۵۹۴:۱۰)

• د وروځو لینده:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (وروځو) ټولنومی او (لینده) ټولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (وروځي) مشبه (لینده) مشبه به او گډ صفت یې (کورډوالی او جوړښت) دی.

چې به ده لینده د وروځو کره بر کښه
د حرم هوسو به ځان کره ورته نښه
(۶۰۶:۱۰)

• د غم غر:

دا ترنگ ټولي دی (د) ټولویيکی (غم) ټولنومی او (غر) ټولنوم دی. بلخوا، یو تشبیهی ترنگ هم دی (غم) مشبه (غر) مشبه به او گډ صفت یې (لویوالی او جوړښت) دی.

له ژړا يې مخ د صبح په لاس وچ کړ
په وفا يې د غم غر له زړه رچ پچ کړ
(۶۱۸:۱۰)

• د اوبنو رود:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (اوبنې) تولنومى او (رود) تولنوم دى.

کله پاڅه کله کنښنه لارې گوره

د راتلو په رو يې رود د اوبنو گوره

(۶۲۱:۱۰)

• د زلفو دام:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (زلفې) تولنومى او (دام) تولنوم دى.

بلخوا، يو تشبيهي ترنگ هم دى (زلفې) مشبه (دام) مشبه به او گډ

صفت يې (جوړښت او راگيرول) دى.

په خپره چې دام د زلفو د زېب کېږدي

دوباره پکې دانه د فرېب کېږدي

(۶۲۵:۱۰)

• اور پورې کول:

دا ترنگ گړنه او مانا يې (يوڅه ته شا کول، هېرول، ناپامې) ده.

هسې رنگ به سره لمبه قهر و غضب که

تا به وې چې اور يې پورې په مکتب که

(۶۳۲:۱۰)

• د غم خاورې:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (غم) تولنومى او (خاورې) تولنوم دى. د

(غم خاورې خوړل) گړنه او مانا يې (غمېدل او کړېدل) ده.

سیده سترگې سپرې نه وې په هوس ما

بيا خوړلې د غم خاورې پکې بس ما

(۶۳۴:۱۰)

• د غصې غبار:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (غصه) تولنومى او (غبار) تولنوم دى. د
(کينې زنگار) ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (کينې) تولنومى او (زنگار)
تولنوم دى.

د غصې غبار يې لري له سينې شه
د کينې زنگار يې وړک له آيينې شه
(۶۳۵:۱۰)

• د آزار اور:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (آزار) تولنومى او (اور) تولنوم دى.
بلخوا، يو تشبېهي ترنگ هم دى (آزار) مشبه (اور) مشبه به او گډ صفت
يې (رنخول او کرول) دى.

د کرم په اوبو مړ د آزار اور کا
په عطا سره خطا زما در گور کا
(۶۳۶:۱۰)

• مرمر لب:

پورتنى ترنگ ستاينوميز دى (مرمر) ستاينوم او (لب) ستايلى دى.
همدارنگه يو تشبېهي ترنگ هم دى (مرمر) مشبه به (لب) مشبه او
(جوړښتي يورنگي) يې گډ وصف دى.

خبردار يې په اسرار اهل مکتب شه
له دې بابه گفتگوى په مرمر لب شه
(۶۳۸:۱۰)

• د سترگو خس / د سترگو خس کېدل:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (سترگو) تولنومى او (خس) تولنوم دى.
همدارنگه يوه گړنه هم ده. مانا يې (خند او مانع) ده.

که د خسو وي رقيب د سترگو خس وي
پناه وشه چې حاکم وي يا عسس وي
(۶۴۱:۱۰)

- د زړه سوي لوگی:
دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (زړه سوي) تولنومی او (لوگی) تولنوم دی. د (آشي آه) ترنگ ستاینومیز دی (آشي) ستاینوم او (آه) ستایلی دی.

چې به ده آشي آه کړ له زړه تنگ
د زړه سوي لوگی به شه له هره سنگ
(۶۴۳:۱۰)

- د وصل شربت:
دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (وصل) تولنومی او (شربت) تولنوم دی. همدارنگه يو استعاري ترنگ هم دی (وصل) قرينه (شربت) مستعارمنه (خوبوالي) مستعارله دی.

چا چې رنځ وي د هجران په ځان پېڅلی
عاقبت يې دی د وصل شربت څښلی
(۶۵۹:۱۰)

- مستې سترگې:
دا ترنگ ستاینومیز دی (مستې) ستاینوم او (سترگې) ستایلی دی.
گوره سره گلونه سره جامونه د لاله وو
مستې سترگې د شپږ مستو غزاله وو
(۶۷۱:۱۰)

- بروسې شونډې:
دا ترنگ ستاینومیز دی (بروسې) ستاینوم او (شونډې) ستایلی دی. د (شبنم سپینې غوټې) ترنگ هم تولي دی (د) تولوييکی (شبنم) تولنومی او (سپینې غوټې) تولنوم دی. د (سپینې غوټې) ترنگ ستاینومیز دی (سپینې) ستاینوم او (غوټې) ستایلی دی.

پروسي شونډې د غونچې گل خندان شوې
د شبنم سپينې غوتې پکې دندان شوې
(۶۷۷:۱۰)

• عنبر مويه:

دا ترنگ ستاينوميز دى (عنبر) ستاينوم او (مويه) ستايلي دى. همدارنگه
(عنبر) مشبه به (موى) مشبه او گډ صفت يې (توروالى او خوشبويي) دى،
نو يو تشبیهي ترنگ هم دى.

له سبزی شوه بنېوه د عنبر مويو
سره لاله يې اننگي وو د خوب رويو
(۶۷۹:۱۰)

• د شفق پيالې:

دا ترنگ تولي دى (د) تولوييکي (شفق) تولنومي او (پيالې) تولنوم دى.

چې تمامې يې پيالې کړې د شفق
له مستې نه ستوري راغله په حق حق
(۶۸۶:۱۰)

• د خوښۍ ډيوه:

دا ترنگ تولي دى (د) تولوييکي (خوښۍ) تولنومي او (ډيوه) تولنوم دى.

د (خوښۍ ډيوه بلېدل) گرڼه اوماننا يې (خوښېدل، خوښي) ده.

د خوښۍ ډيوه يې بله هسې ځای کړه
چې پېره پرې پروانه خوار گداى کړه
(۶۸۷:۱۰)

• د زړه رڼا:

دا ترنگ تولي دى (د) تولوييکي (زړه) تولنومي او (رڼا) تولنوم دى.

وې يې ورشم هغه شاه د مجلس شمع
په رڼا د زړه وگورم د زړه جمع
(۶۸۹:۱۰)

• لاسونه مښل:

دا ترنگ گرنه او مانا يې (ارمان کول، پينېماني) ده.
چې به نورو جام په لاس که د عشرت
ده به مېنل سره لاسونه د حسرت
(۶۹۰:۱۰)

• د مينې پيالې:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (مينه) تولنومی او (پيالې) تولنوم دی.

شاه نوشلې پياپي پيالې د مينې
خېني گدا کاسې کاسې د خيگر وينې
(۶۹۰:۱۰)

• د صبر اور:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (صبر) تولنومی او (اور) تولنوم دی.
بلخوا، تشبيهي ترنگ هم دی (صبر) مشبه (اور) مشبه به او گډ صفت يې
(رنځول، کړول، سختوالی) دی. د (خاطر جمع کېدل) ترنگ گرنه او مانا
يې (ډاډمنېدل) ده.

وې يې مه کوه وسواس خاطر کړه جمع
کړه د صبر په اور بله د مراد شمع
(۷۰۱:۱۰)

• د روح مرغه:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (روح) تولنومی او (مرغه) تولنوم دی.
بلخوا، تشبيهي ترنگ هم دی (روح) مشبه (مرغه) مشبه به او گډ صفت
يې (الوتل) دی.

که د زوی لړ و ډېر په خوب لارغه شي
الوتوته ساز د پلار د روح مرغه شي
(۷۰۶:۱۰)

• د گل تاج:

دا ترنگ تولي دی (د) تولوييکی (گل) تولنومی او (تاج) تولنوم دی.

د هر بناخ له سره پرېووت د گل تاج
تاج و تخت شو د چمن تاخت و تاراج
(۷۳۱:۱۰)

• د پوزې پری کېدل:

پورتنی ترنگ گڼه او مانا يې (پېغور بدل ، پېغورساز بدل ، شرمېدل) ده.
خو يې نه کاندې وفا د پوزې پری
يار د يار د جفا بار دې کله وری
(۷۳۲:۱۰)

• د مرگ غشی:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (مرگ) تولنومى او (غشى) تولنوم دى.
دم په دم يې زياتېدله بيماري
د مرگ غشى يې خوړلى وو کاري
(۷۳۵:۱۰)

• د اُميد نمر:

دا ترنگ تولى دى (د) تولوييکى (اُميد) تولنومى او (نمر) تولنوم دى.
چې دروېش په بادشاهت د شاه خبر شه
د کرم نعره يې هسک د اُميد نمر شه
(۷۴۵:۱۰)

• ارمان خوړل:

دا ترنگ گڼه او مانا يې (ارمان کول، پېنېمانېدل، ارمانجنېدل) ده.
تا چې تېز تېزه سمند د خودرايې
ما د ستا د پرېوتو هله ارمان خوړ
(۲:۹)

• اسماني کاني پرېوتل:

دا ترنگ يوه گڼه او مانا يې (ناخايې په کړاو پرېوتل، په اندېښنو
ککړېدل) ده.

نه مې دم قدم په يوه غم کا مخ په لاري

نه اسماني کاني په ما پرېوت څه بلا يم
(۳:۹)

• انگشت نما کېدل:

دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (رسوا کېدل، موخه کېدل، نوم بدې) ده.
څه له کا د حسن لاه صاحب جمال
خود به شي انگشت نماي لکه هلال
(۴:۹)

• د اوسپنو چنې چيچل:

پورتنی ترنگ يوه گړنه او مانا يې (ستونزې او خواري گالل) ده.
چې د اوسپنې چنې شوې پرې چيچلې
خدا يزده پخ کره، هغه غاښ کومو ترشو
(۶:۹)

• ايمان خوړل:

دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (د پرزيانمنېدل، زيان گالل، بې ننگه کېدل) ده.
تش ارمان د ستا په مرگ هغو ونه خوړ
چې د دوی د پاره تا دين و ايمان خوړ
(۷:۹)

• بلا پسې کول / کېدل:

دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (بې ارزښته گڼل، بې پروا کېدل، نهيلی) ده.
همداسې (لېمه سپينېدل) ترنگ هم گړنه او مانا يې (د پره ژړا، د پر ژړل) ده.

ما په يار پسې لېمه په ژړا سپين کره
يار په ما پسې کوي توره بلا
(۱۳:۹)

• پام په ښو کېدل:

پورتنی ترنگ يوه گړنه او مانا يې (پاملرنه، لوربينه) ده.

رښه ! فهم کړې د يار راته په ښو
د رقيب په خرخشو مې کړې په ښو
(۱۷:۹)

• پل کېښوول:

پورتنی ترنگ گڼه او مانا يې (روانېدل، پيلول، لاس پورې کول) ده. د
دې ترخنگ (سینه دوه نیمه کېدل) بله گڼه او مانا يې (غمېدل او
خوړېدل) ده.

د قلم چاودې سینه گوره دوه نیمه
هله پل رده د خره سخن په سیمه
(۲۱:۹)

• پلو لري کول:

دا ترنگ يوه گڼه او مانا يې (مخ ښکاره کول، مخ خرگندول او بريندول)
ده.

که يې خوک له مخه لري که پلو
د ښایست مخی يې نشته هېڅ پلو
(۲۱:۹)

• د پندار په آس سورېدل:

پورتنی ترنگ يوه گڼه او مانا يې (گومان، اټکل، خيال، ځان غولول) ده.
ماته عين په سور مخ، مختور لیده شي
د پندار په آس سوره له ځانه خوښه
(۲۱:۹)

• تشې شلوميې شاربل:

دا ترنگ يوه گڼه او مانا يې (بې گټې کار کول، بې پايلې کار کول) ده.

هغه تشې شلومبې شاري سرخوږې کا
چې بنادي غواړي بې غمه بې منته
(۲۵:۹)

- پرتندي اور بلول:
پورتنی ترنگ یوه گڼه او مانا یې (غم گال، کړاو زغمل، په غم ککړول)
۵۵.

زه د شمعي په خپر اور په تندي بل کړم
ته د صبح په خپر خاندې له غروره
(۲۶:۹)

- پرتور سپین اړول:
دا ترنگ یوه گڼه او مانا یې (خوړول، رېړولو ته پلمه لټول) ده.
ډېر مې ماږوه په تورو سپین صنمه
چې خوني به په خپل ځان یم ستا له غمه
(۲۸:۹)

- ځان اورته اچول:
پورتنی ترنگ یوه گڼه او مانا یې (ځان غمول، کړول، رېړول) ده.
عاشقي په اختیار نه کېږي هونبیار شه
ځان و اور ته اچول اختیار د چا دی
(۳۸:۹)

- پرځان بلا کېدل:
دا ترنگ یوه گڼه او مانا یې (ځان ته غم کېدل، ځان ته غم کتل) ده.
د داني په طمع بند ازاد مرغه شي
زر به ستا په ځان بلا شي دا ستا طمع
(۳۹:۹)

- تر ځان تېرېدل:
پورتنی ترنگ یوه گڼه او مانا یې (بلهاري، سربښندنه، قرباني) ده.
زه و یار ته تر ځان تېر یم

دی و ماته په عناد
(۴۰:۹)

- ځان جهان ځني نه درېغول:
دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (قربانېدل، سرېنندنه) ده.
هېڅوك به درېغ نه كا ځني ځان جهان په صبر
وويني كه دا حسن و جمال دلجوى د ستا
(۴۱:۹)

- ځان شمارل/ شمېرل:
پورتنى ترنگ يوه گړنه او مانا يې (ځان په څه كې گڼل، راوستل، د ځان
درېخ ټاكل) ده.

د خلوت له عزيزانو مې زړه تور شه
ځان مې وشماره د تركو په كندي بيا
(۴۵:۹)

- ځان غټول:
دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (تعظيم، ځان لوى گڼل) ده.
چې د دين دانايي نه لرې په زړه كې
بېهوده ځان غټوې په خوله يې پوه
(۴۶:۹)

- ځان کوتل:
پورتنى ترنگ يوه گړنه او مانا يې (ځان وهل، ځان حلالول، ځان وژل) ده.
دا د عشق طاعونى رنځ به يې ارمان شي
كه د زهد ځان کوتلى شي ژوندي بيا
(۴۸:۹)

- ځان مېرل:
دا ترنگ يوه گړنه او مانا يې (ځان نرېدې كولو ته پلمه لټول، ځان نرېدې
كول) ده.

هېڅ شفقت زما د يار په رقيب نه شته

محض مڙي پوري ڄان زما په بنو
(۴۹:۹)

• ڄان ورکول:

پورتنی ترنگ يوه گڙنه او مانا يي (بلهارنه، ڄان قربانول، فناکول، له
ڄان بي خبره کېدل) ده.

په هوی پسې د نس سر هوا مه ځه
ڄان به ورك كړې لكه برق په دا شتاب
(۵۰:۹)

• خاورې پر تندي لوستل (لونل):

دا ترنگ يوه گڙنه او مانا يي (درناوی کول، د يار د درد خاورو قدر
کول) ده.

پرېواته د رقيبانو په سر کاني
ما چې خاورې ستا د در په تندي لوستي
(۶۴:۹)

• خپري څټل:

پورتنی ترنگ يوه گڙنه او مانا يي (گوانښ کول، ډارول) ده.

عاقبت د عشق زمري راباندې ترپ کا
چې څټلي يې مدام راته خپري
(۶۶:۹)

• خره خسي کول:

دا ترنگ يوه گڙنه او مانا يي (بي گټي او خوشې کار کول، چونگنې
نالول) ده.

ډېر مې خره خسي کول وکړه پوه نه شوم
ریش کنده، جامه پاره له لېونتوبه
(۶۷:۹)

• خوب لیدل:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (له خیال سره لوبېدل، سوچونه کول) ده.

د دنیا هوئ هوس د خوب لیده دي
چې خوب وړی شي راوینس، نه شي بیا هېڅ
(۷۰:۹)

• د خولې خوند وړاندېدل:

دا ترنگ یوه گړنه او مانا یې (خوله بې خونده کېدل، خپه کېدل، اړېکي شلېدل) ده.

د جهان چې د خولې خوند په لباس وړان شه
پرې لذت زهر، زقوم دی د اخلاص
(۷۳:۹)

• دم ختل:

دا ترنگ یوه گړنه او مانا یې (ساه ختل، چپ کېدل، گونگېدل، مړ کېدل) ده.

چې یې دم له غمه نه خېږي په عشق کې
خو حیران د عاشقانو په ژوندون یم
(۸۱:۹)

• دم وهل:

پورتنی ترنگ یوه گړنه او مانا یې (څه ویل، نظر څرگندونه، گیله گول، خبره کول) ده.

په یوه نفس حباب له بحرې بېل شه
نه شته هېڅ په دم وهلو کې بهبود
(۸۱:۹)

• دندان سپینول:

دا ترنگ یوه گړنه او مانا یې (خندا، خندل) ده.

د حيا په کور مې واوري ږلۍ
په خدا چې راته سپين کاندې دندان شوخ
(۸۲:۹)

• رنگ تښتېدل:

پورتنی ترنگ يوه گڼه او مانا يې (پيکه کېدل، خجالت کېدل) ده.
په لیده مې د يار وتښتي رنگ هسې
لکه نور په کتان لگي د مهتاب شوخ
(۸۷:۹)

• زړه وړل:

دا ترنگ يوه گڼه او مانا يې (مينېدل، زړه بايلل) ده.
نه به ترکو وړی زړه راشي په لاس
نه به مړي شي د گور بېرته ستانه
(۱۴۳:۹)

• زړه يخول:

پورتنی ترنگ يوه گڼه او مانا يې (ارمان وتل، کسات اخېستل) ده.
لکه ته کوي د بل په مرگ اخ اخ
ستا په مرگ به هسې زړه کاندې څوک يخ
(۱۴۸:۹)

• ژبه خوږول:

پورتنی ترنگ يوه گڼه او مانا يې (پستې او خوږې خبرې کول، ښه خوی)
.هـ د

دا رموز کا د يار خط په ماته ژبه
چې خوږه کړه نن ساعت په ماته ژبه
(۱۵۰:۹)

اخځونه

- ۱ - رښتین زېور، زرغونه (۱۳۸۲ ل) پښتو نحوه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
- ۲ - رښتین، صدیق الله (۱۳۷۷ ل) د پښتو ادب تاریخ. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
- ۳ - رښتین، صدیق الله (۱۳۸۳ ل) د پښتو اشتقاقونه او ترکیبونه. پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
- ۴ - روهي، محمد صدیق (۱۳۶۰ ل) ادبي څېړنې. کابل، د لوړو او مسلکي تحصیلاتو وزارت.
- ۵ - زېور، زبورالدين (۱۳۸۶ ل) ادب تاریخ (منځنۍ دوره). پېښور، ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز.
- ۶ - زیار، مجاور احمد. (۱۳۸۴ ل). پښتو پښویه. پېښور، دانش څېړندویه ټولنه.
- ۷ - زیار، مجاور احمد (۱۳۸۹ ل) پښتو بدلمېچ یا پښتو شعر څنگه جوړېږي؟ پېښور، دانش څېړندویه ټولنه.
- ۸ - سنگروال نیازی، شمسوار (۱۳۷۵ ل) د پښتو ادبیاتو معاصر تاریخ. پېښور، دانش څېړندویه ټولنه.
- ۹ - صمیم، محمد آصف (۱۳۷۸ ل) د لرغونې شاعرۍ گړنې. جرمني، د پښتني فرهنگ د ودې او پراختیا ټولنه.
- ۱۰ - مومند، عبدالحمید (۱۳۸۳ ل) کلیات. پېښور، دانش څېړندویه ټولنه.
- ۱۱ - هاشمي، سید محی الدین (۱۳۸۱ ل) ادب پوهنه. پېښور، د اریک د گرځنده کتابتونو اداره.

- ۱۲ - هاشمي، سيد محي الدين (۱۳۸۳ ل) د پښتو ژبې لنډ گرامر. پېښور، د اريك د گرځنده كتابتونو اداره.
- ۱۳ - هېوادمل، زلمی (۱۳۷۳ ل) په هند کې د پښتو ژبې اوادبياتو د ايجاداو ودي پراوونه . لاهور شرکت پرنټنگ پريس.
- ۱۴ - هېوادمل، زلمی (۱۳۷۹ ل) د پښتو ادبياتو تاريخ (لرغونې او منځنۍ دوره). پېښور، دانش خپرندويه ټولنه.

www.melitahrik.com
0777 400 116

مننه او کور وداني

د افغانستان ملي تحريک د هېواد پال او فرهنگپال شخصيت بناغلي (الحاج وحيدالله وليزي) څخه د زره له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته يې اوږه ورکړه. ملي تحريک وياړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ يې پيل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. مور له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسي وغځوي.

يو ځل بيا ددې اثر له ليکوال او چاپوونکي څخه د زره له تله مننه کوو چې ددې اثر د ليکلو او چاپولو جوگه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحريک

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**